

Väestöpolitiikan suuntaviivat

Kapea reitti kohti 22. vuosisataa

Kustantaja: Olea Think ry

ISBN (printti): XXX-XXX-XXXXX-X-X

ISBN (PDF): XXX-XXX-XXXXX-X-X

Pamfletin on toteuttanut poliittisesti sitoutumaton ja voittoa tavoittelematon ajatushautomo Olea Think. Pamfletin sisällössä on hyödynnetty ajatushautomon koostamaa alan kirjallisuutta ja tutkimuksia.

Olea Think on marraskuussa 2022 perustettu puoluepoliittisesti sitoutumaton nuorten ajatushautomo, jonka tavoitteena on rakentaa taloudellisesti, ekologisesti ja sosiaalisesti kestävää tulevaisuutta. Olean toiminnan ytimessä on markkinatalousmyönteinen lähestymistapa kestävyiden eri ulottuvuuksien tasapainottamiseen sekä puoluepoliittisesti sitoutumattoman alustan tarjoaminen yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Toimitus: *Tuure Pelkonen (päätoimittaja), Kola Ojares, Marko Ikävalko, Ilari Lund, Huugo Wahalahti*

Kuvat ja taitto: *Huugo Wahalahti*

Yhteystiedot: *board@olea.fi*

Sisällysluettelo

Sanastoa	3
Esipuhe	4
Väestöräjähdyksestä väestöromahdukseen	6
Maahanmuutto	14
Syntyvyyden lasku	19
Vanhainvalta ja gerontokratia	27
Kapea reitti kohti 22. vuosisataa	32
Lähdeluettelo	40

Sanastoa

MENAPT

Middle East, North Africa, Pakistan, Turkey. Maantieteellinen ryhmittymä, johon kuuluvat Lähi-itä, Pohjois-Afrikka, Pakistan ja Turkki. Käytetään maahanmuutto-osiossa kuvaamaan Tanskan elinkaarianalyysin alueryhmittelyä.

Kokonaishedelmällisyysluku (TFR)

Tilastollinen mittari, joka kuvaa, kuinka monta lasta nainen synnyttää elämänsä aikana vallitsevien ikäryhmäkohtaisten hedelmällisyyslukujen pysyessä ennallaan. Väestön uusiutumiseen vaadittava TFR riippuu kuolleisuudesta ja naisten osuudesta syntyvistä lapsista. Kehittyneiden valtioiden väestön uusiutumistaso on tyypillisesti noin 2,1.

Positiivinen ulkoisvaikutus

Taloudellisen toiminnan tai päätöksen myönteinen vaikutus sellaisille osapuolille, jotka eivät ole mukana päätöksenteossa. Esimerkiksi lasten hankinnan myönteiset vaikutukset eläkejärjestelmälle ja veropohjalle ovat positiivisia ulkoisvaikutuksia.

Negatiivinen ulkoisvaikutus

Taloudellisen toiminnan tai päätöksen kielteinen vaikutus sellaisille osapuolille, jotka eivät ole mukana päätöksenteossa.

Esipuhe

Aikoinaan Rooman keisari Augustus joutui ajamaan läpi lakeja sadakseen avioliittojen määrän kasvuun ja kannustaakseen lasten hankintaan erityisesti Rooman ylimmissä yhteiskuntaluokissa. Naimattomia aikuisia ja lapsettomia aviopareja rangaistiin rajoittamalla heidän oikeuksiinsa saada perintöjä ja testamenttilahjoituksia.

Avioliitossa oleville ja lapsia saaneille annettiin etuoikeuksia. Kolmen tai useamman lapsen vanhemmat saivat yhteiskunnallisia etuja, kuten helpomman pääsyn julkisiin virkoihin ja vapautuksia velvollisuuksista. Kyse oli historian ensimmäisestä väestöpoliittisesta lainsäädännöstä. Rooman kaupungin väkiluku olikin suurimmillaan noin miljoona asukasta ja romahti vasta noin 500 vuotta myöhemmin.

Meitä ihmisiä on nyt 8,3 miljardia YK:n ennusteen mukaan väkimäärä on saavuttamassa maksiminsa 2080-luvulla, jolloin se olisi noin 10.3 miljardia ja kääntyisi laskuun. Länsimaiden ja Aasian maiden uusiutumisluvut ovat matalat.

Kuten Jesús Fernández-Villaverde ja Patrick Norrick esittävät kirjassaan *Terra Incognita: The Economics of a Shrinking World* (2026), ei syntyvyyden romahdus ole enää vain rikkaiden maiden ilmiö. Syntyvyyden aleneminen on tapahtunut myös matala- ja keskitulotasoihin kuuluvissa maissa sekä vähemmän koulutettujen ja pienituloisten naisten keskuudessa. Yleisesti hyväksytyt näkemykset eivät yksin riitä selittämään nykyistä kehitystä ja perheiden valintoja: lapsen hankkimisen kustannukset kasvavat samalla kun lapsettomuuden tai pienempien perheiden mahdollisuudet ja sosiaalinen hyväksyttävyys lisääntyvät. Poliitiikan ja yhteiskuntien on varauduttava uuteen aikakauteen, jossa niukkuuden sijasta keskeinen haaste voi olla ihmisten määrän väheneminen.

Taloudellisista vaikutuksista tärkein on talouskasvun hidastuminen. Samalla väestön ikääntyminen lisää eläkkeiden, terveydenhuollon ja hoivapalveluiden menoja. Tämä kasvattaa julkisen talouden paineita.

Pelkkä väestön määrä ei silti yksin selitä talouskasvua. Uusklassiset taloustieteilijät (Robert Solow, Robert Lucas, Paul Romer) selvittivät osaamisen, siis tuottavuuden ja teknologian, merkitystä talouskasvussa. NBER:n sarjassa vuonna 2019 esitetty katsaus osoittaa, että osaamisen taso on tärkeä. Myös yhteiskunnan normisto, kannusteet ja luottamus (Daron Acemoglu) talouskasvua selittävinä tekijöitä ovat olleet esillä.

Ruotsalaisen Hans Roslingin kirjan Faktojen maailma mukaan lapsikuolleisuuden väheneminen on vähentänyt tarvetta synnyttää lapsia entiseen tahtiin. Lasten kasvattamisen ja kouluttamisen kustannus ovat nousseet. Kilpailun kiristymisen lasten tulevilla työmarkkinoilla heikentää kannustinta hankkia lisää lapsia.

Suomen väkiluku on pieni. Pyrkimykset arvioida tutkimuksellisesti väestön kehitystä ovat kannatettavia. Väestökehitykseen vaikuttavien toimien etsiminen on kannatettavaa, jopa välttämätöntä.

VESA KANNIAINEN

kansantaloustieteen emeritusprofessori

Ensimmäinen luku

Väestönkehitys ja maailmanpolitiikka

Väestöräjähdyksestä väestöromahdukseen

Ihmiskunta on teollisen vallankumouksen alkuaajoista lähtien kokenut poikkeuksellisen voimakasta kasvukautta niin kulttuurillisesti, taloudellisesti kuin väestöllisestikin. Innovaatiot ovat seuranneet toistaan, globaali bruttokansantuote on satakertaistunut (Bolt ja van Zanden, 2024) ja maailman väkiluku on kasvanut yhtäjaksoisesti noin miljardista vuonna 1800 (Yhdistyneet Kansakunnat, 1999) yli kahdeksaan miljardiin vuoden 2026 alkuun mennessä (Yhdistyneet Kansakunnat, 2024).

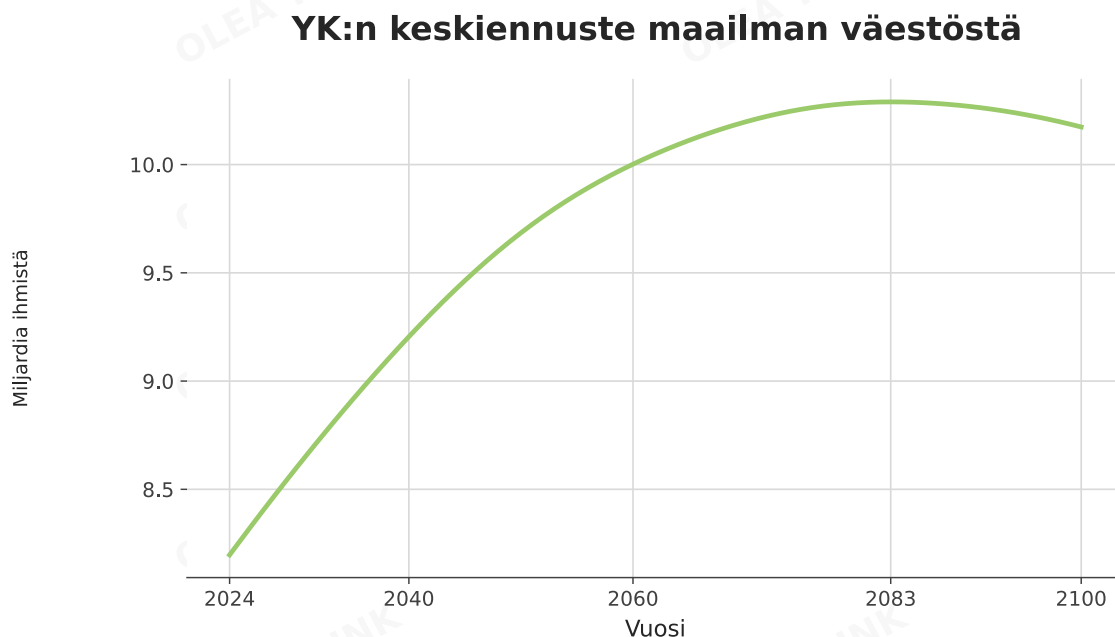
Näistä kolmesta eniten huolta tieteelliselle yhteisölle on aiheuttanut väestön nopea kasvaminen. Näennäisesti eksponentiaalisella kasvu-uralla olevan väkiluvun ennakoitiin jo v. 1798 johtavan nälänhätiin, levottomuuksiin ja kansannousuihin (Malthus, 1798). Pelko ylsi vuosisatojen yli ja sai populaarikulttuurissa tunnetuimman muotonsa yhdysvaltalaisen biologin ja kirjailijan Paul Ehrlichin teoksessa "The Population Bomb" (Ehrlich, 1968). Sen maalaama kuva ihmiskunnan tulevaisuudesta hillittömän väestönkasvun kourissa on lohduton: jo 1970-luvulla satojen miljoonien ihmisten oli määrä menehtyä nälkään ruoka-apuohjelmien riittämättömyyden myötä.

Vastoin Malthusin ja Ehrlichin ennusteita ihmiskunta menestyy alati paremmin kamppailussaan nälänhätää ja ylikansoituksen välittömiä seurauksia vastaan. 1900-luvun alusta lähtien absoluuttisessa köyhyydessä, puhtaan juomaveden puutteessa ja nälänhädän kourissa on ollut yhä pienempi osa koko ihmiskunnasta (kuvaajat 1, 2, 3, liite 1). Ihminen on paitsi levinnyt lajina nopeammin kuin koskaan ennen, myös muuttunut yhä kyvykkäämmäksi huolehtimaan itsestään, lajitovereistaan ja ympäristöstä.

Vaikka väestönkasvu ei osoittautunutkaan sivilisaation tuhoon kykeneväksi voimaksi, eivät huolet väestönkehityksen hallitsemattomuudesta ole väistyneet. Kuumen ja nopean räjähdyksen sijaan yhä laajempi osuus tiedeyhteisöstä on huolissaan hitaan ja vääjäämättömän väestökadon seurauksista ihmiskunnalle. Globaali hedelmällisyyden lasku ennakoi näet kokonaan uudenlaista kehityskulkua ihmiskunnalle: yhteenlasketun

väkilukumme pientymistä.

Useat instituutit ja tutkimuslaitokset ennustavat maailman väkiluvun alkavan kutistua tällä vuosisadalla. Kiistaa on näiden laitosten kesken lähinnä siitä, milloin ja kuinka suuresta väestöstä kutistuminen alkaa. YK:n väestöennusteet asettavat maailman väkiluvun huipun noin 10,3 miljardiin ja vuoteen 2084 (ks. kuvaaja 4), kun taas University of Pennsylvanian taloustieteen professori Jesús Fernández-Villaverde ennakoi nykyisten trendien johtavan väkiluvun huipun saavuttamiseen jo vuoden 2055 tienoilla (Fernández-Villaverde, 2024). Välimäastoon, vuoteen 2064, päätyivät Washingtonin yliopiston Institute for Health Metrics and Evaluation -laitoksen tutkijat vuonna 2020 (Vollset ym., 2020).

Lähde: UN World Population Prospects 2024, keskiennuste (medium variant).

Kuvaaja 4: YK:n keskitien väestöennuste (Yhdistyneet kansakunnat, 2024)

Kaikissa mallinuksissa perustavanlaatuiset lopputulokset ovat kuitenkin samansuuntaisia: tällä vuosisadalla maailmanlaajuinen väestö alkaa kutistua ja harmaantua. YK:n keskitien skenaariossa maailman mediaani-ikä nousee 31 ikävuodesta 42 ikävuoteen vuoteen 2100 mennessä (Pew Research, 2025).

Samanaikaisesti työikäisten osuus maailman väestöstä pienenee. Työikäisen väestön (25–64-vuotiaat) kasvu tyrehtyy samalla, kun väestön ikääntyminen saa aikaan senioriväestön (65 vuotta täyttäneet) nopean kasvun. Pew Researchin (2025) pyöristetyistä ennusteluvuista laskettuna vuonna 2100 alle 25-vuotiaita ja 65 vuotta täyttäneitä olisi yhteensä 5,3 miljardia (2,9 + 2,4), ja 25–64-vuotiaita 4,9 miljardia (10,2 – 5,3). Vaikka globaali väestö ikääntyikin, ilmiön vaikutukset tulevat vaihtelevaan voimakkaasti niin alueittain, maittain kuin maiden sisälläkin. Nämä poikkeamat eivät kuitenkaan tule estämään maailmanlaajuisella tasolla ihmiskunnan ikääntymistä.

Kehityksen ymmärtämistä vaikeuttavat nopeimmin kasvavien valtioiden joukossa esiintyvät väestötilastoinnin haasteet. Esimerkiksi Kongon demokraattisen tasavallan väestön ennustetaan YK:n keskitien skenaariossa nousevan 116 miljoonasta yli 200 miljoonaan vuosisadan puoliväliin mennessä, mutta ennusteen rakentamisessa käytettyjen aineistojen tuoreimmallakin datapisteellä eli vuonna 2018 kerätyllä MICS-tutkimuksella on ikää jo lähes vuosikymmen (Yhdistyneet kansakunnat, 2024).

Väestörakenteet ja geopolitiikka – sulkeutuvien väestötilastojen ja toimintaikkunoiden maailma

Valtioiden harjoittama politiikka on aina perustunut ymmärrykselle maan valtapiirin alle kuuluvan väestön laajuudesta. Tämän ymmärryksen hakemisella ja sen hyödyntämisellä on myös Pohjoismaissa pitkä historia: kun Ruotsin todellisen väkiluvun paljastettiin olevan 2,3 miljoonaa v. 1749, määräsi kruunun taulustolaitos (Tabellverket) suoritettut väestölaskennat valtiosalaisuuksiksi (Sköld, 2004).

Kruunun päätös voi tuntua vieraalta nykyajan demokraattisten maiden kansalaisille. Vapaan tiedon ihanteen mukaisesti odotamme meistä kerättävien tilastojen olevan vapaasti käytettävissä ja kaikkien saatavilla. Se on kuitenkin täydellinen esimerkki väestöpolitiikan synkästä puolesta: ennakoitua heikompi kehitys voi ajaa valtiot pelkäämään ulkoisen valtansa heikkenemistä ja suurvalta-asemansa loppua.

Kyseiset pelot eivät ole vieraita tänäkään päivän valtionjohtajille. Valistuksen ajan Ruotsin tavoin Venäjä salasi omat väestötilastonsa asteittain kesän 2025 aikana. Ainakin väitetysti valtionjohdon syynä oli tappioiden pimentely kolmen sotavuoden jälkeen, mutta toinenkin syy oli havaittavissa: itsenäisen tutkimuksen vaikeuttaminen (Meduza, 2025). Ikäluokkien pienentyessä kohorttien tarkkojen kokojen julkaisemisesta myös ulkomaiseen käyttöön uhkaa jälleen tulla kansallisen turvallisuuden kysymys.

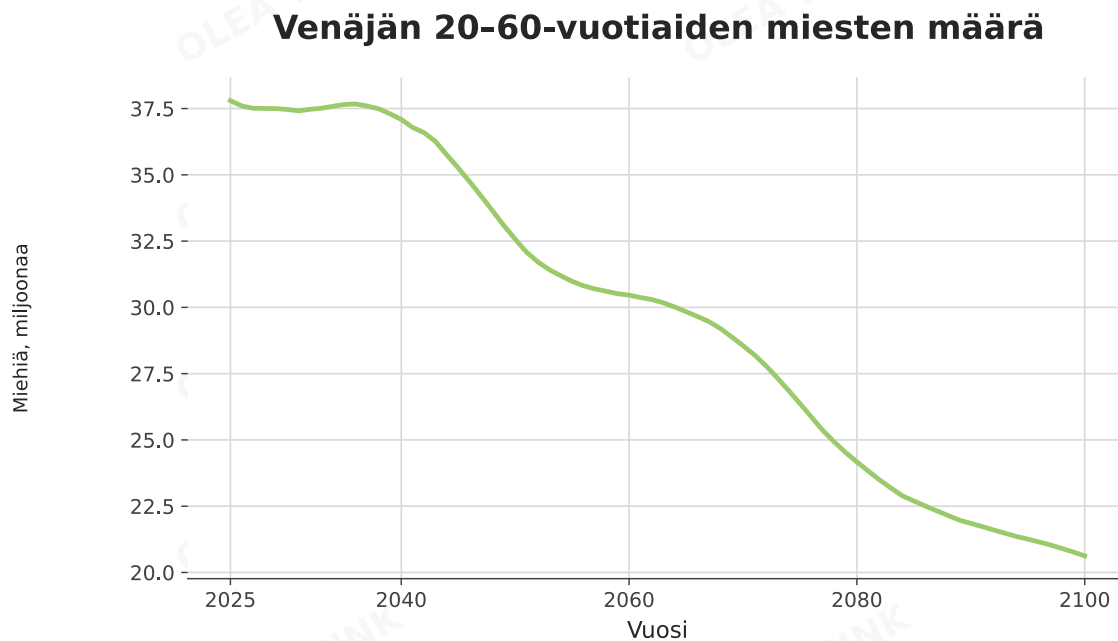
Väestötilastojen sulkeminen on osa pidempää kehitystä. Venäjälle – ja erityisesti Vladimir Putinille – pienentyvät kohortit ovat olleet poliittisena murheenkryyninä jo neljännesvuosisadan. Putin on nostanut vuosi toisensa perään alhaisen syntyvyyden kansakunnan suurimmaksi haasteeksi, ja Venäjän valtio on lukuisin ohjelmin pyrkinyt puuttumaan kehitykseen (Samodova, 2025). Menestys oli 2000- ja 2010-luvuilla vaihtelevaa, muttei selkeästikään riittävää: Putin osoitti uskovansa Venäjän geopolittisen vallan erääntymiseen aloittaessaan olemassa olevan geopolittisen valtansa ulosmittaamisen 24.2.2022.

Putinin päätös hyökkäyssotansa aloittamisesta oli Venäjän valtion ratkaisu ongelmaan, jonka edestä yhä useampi tulevien vuosikymmenten autoritäärinen johtaja löytää itsensä. Sodankäynnin muutoksista ja erityisesti miehittämättömiin ilma-aluksiin liittyvien teknologioiden kehittymisestä huolimatta moderni sodankäynti on osoittautunut hyvin jalkaväki-intensiiviseksi (Ryan, 2025). Venäjän valtiojohdon kokemaa tarvetta jalkaväelle kuvastaa myös hyväksytyjen tappioiden suuruus. CSIS arvioi noin 1,4 miljoonan venäläisen sotilaan haavoittuneen tai kuolleen kesäkuuhun 2026 mennessä (Jones ja McCabe, 2026).

Tulevaisuudenkin taistelukentät vaatinevat siis merkittäviä määriä sotilasikäisiä ja -koulutettuja ihmisiä. Käyttökelpoisimpien kohorttien pienentyminen syntyvyyden laskiessa asetti Venäjän valtion eteen hitaasti ja ennakoitavasti sulkeutuvan mahdollisuuden toimia (kuvaaja 5.). Lopputulos on nähtävissä hautausmailla, tuhotuissa rakennuksissa ja drooneille raajojaan menettäneissä sotainvalideissa.

Autoritääristen maiden väestönkehitykset ovat näin omiaan lisäämään

epävakautta. Geopoliittisen tilanteen järkkäminen ei vaadi välittömiä absoluuttisia muutoksia: suhteelliset erot ennakoituissa kehityksissä ovat riittäviä järkyttämään alueellisia voimatasapainoja. Juuri tietoisuus tai pelko odotetuista muutoksista voi ajaa valtion toimimaan.

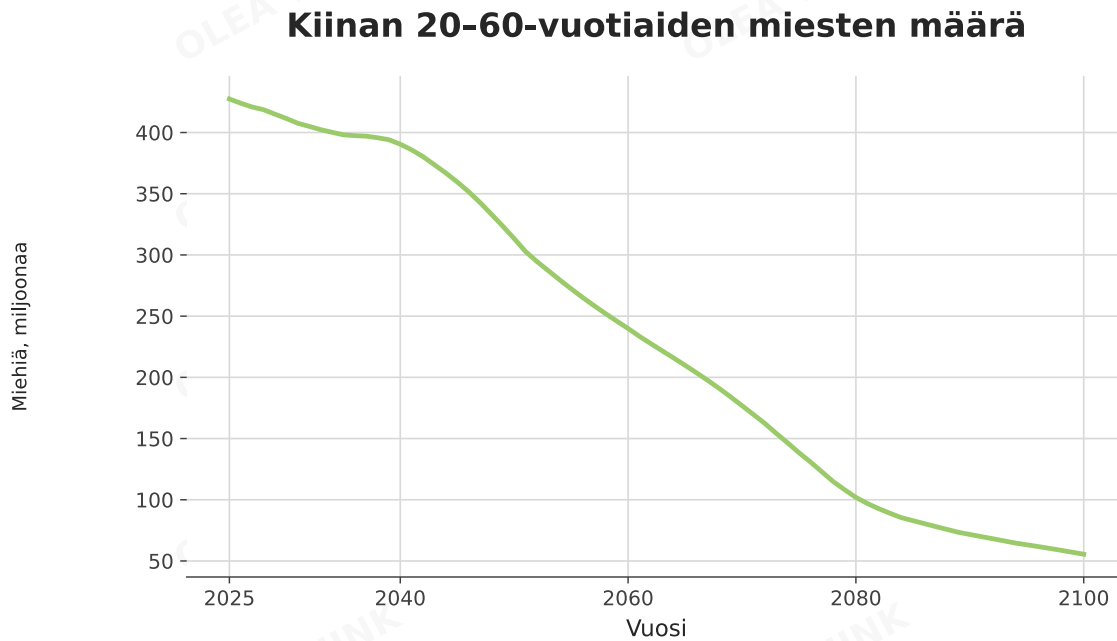

Lähde: UN World Population Prospects 2024, matalan syntyvyyden skenaario (Low variant); Olea Thinkin laskelma.

Kuvaaja 5: Ennuste Venäjän federaation 20–60-vuotiaiden miesten kokonaismäärälle, YK:n matalan syntyvyyden skenaario.

Venäjä ei ole autoritääristen maiden joukossa yksin demografisten ongelmiansa kanssa. Muutaman kymmenen miljoonan taisteluikäisen miehen menettämisen sijaan Kiina joutuu varautumaan pahimmillaan lähes 400 miljoonan miehen suuruiseen loveen kokonaisreservissään (kuvaaja 6). Väestökehityksen myötä heikentyvät toimintamahdollisuudet tulevatkin horjuttamaan kiinalaista maltillista, oman voiman vääjäämättömän nousun odottamiseen nojaavaa strategiaa. Riskinä onkin, että Kiina pyrkii Venäjän tavoin ulosmittaamaan geopoliittisen valta-asemansa suomat edut ennen niiden katoamista hyökkäämällä Taiwaniin.

Lähde: UN World Population Prospects 2024, matalan syntyvyyden skenaario (Low variant); Olea Thinkin laskelma.

Kuvaaja 6: Ennuste Kiinan 20–60-vuotiaiden miesten kokonaismäärälle, YK:n matalan syntyvyyden skenaario. Muuttoliikettä ei huomioida.

Naisten asevelvollisuus ratkaisuksi Suomessa?

Huolenaiheena kohorttien kokojen riittävyys maanpuolustuksellisessa mielessä puhututtaa myös autoritääristen maiden ulkopuolella. Kotimainen keskustelu asevelvollisuuden laajentamista myös naisiin on tästä ensimmäisiä merkkejä: kun valtionjohdon linjaamaa 20 000 varusmiehen tavoitetta ei välttämättä saada täyteen pelkästään miehistä ja vapaaehtoisista naisista, vaadittava väkimäärä on saatava jostain (Yle, 2025).

Pienentyvien suomalaisten varusmiesmäärien taustalla vaikuttavat ikäluokkien kutistumisen lisäksi myös jatkuvasti heikentyneet varusmiespalveluksen suorittamisasteet. Vaikka vielä 1974 syntyneistä asepalveluksen suoritti jopa 83 %, ylsivät vuonna 1994 syntyneet vain 62 prosentin tasolle (Uusi Suomi, 2025). Puolustusvoimat saavat siis riveihinsä jatkuvasti pienemmän osuuden yhä pienemmäksi käyvistä ikäluokista, eikä kumpikaan trendi ole osoittanut katkeamisen merkkejä.

Lopputuloksena on suomalaisen reservin kutistuminen.

Tässä kontekstissa naisten laajempi osallistaminen maanpuolustukseen asevelvollisuuden laajentamisen kautta on perusteltua puhtaan strategisista syistä. Uudistus voisi ostaa Suomelle kallisarvoista aikaa laajentaen varusmiespalvelukseen kutsuttavia ikäluokkia hetkellisesti, lykäten näin reservin kutistumisen alkamisen hetkeä.

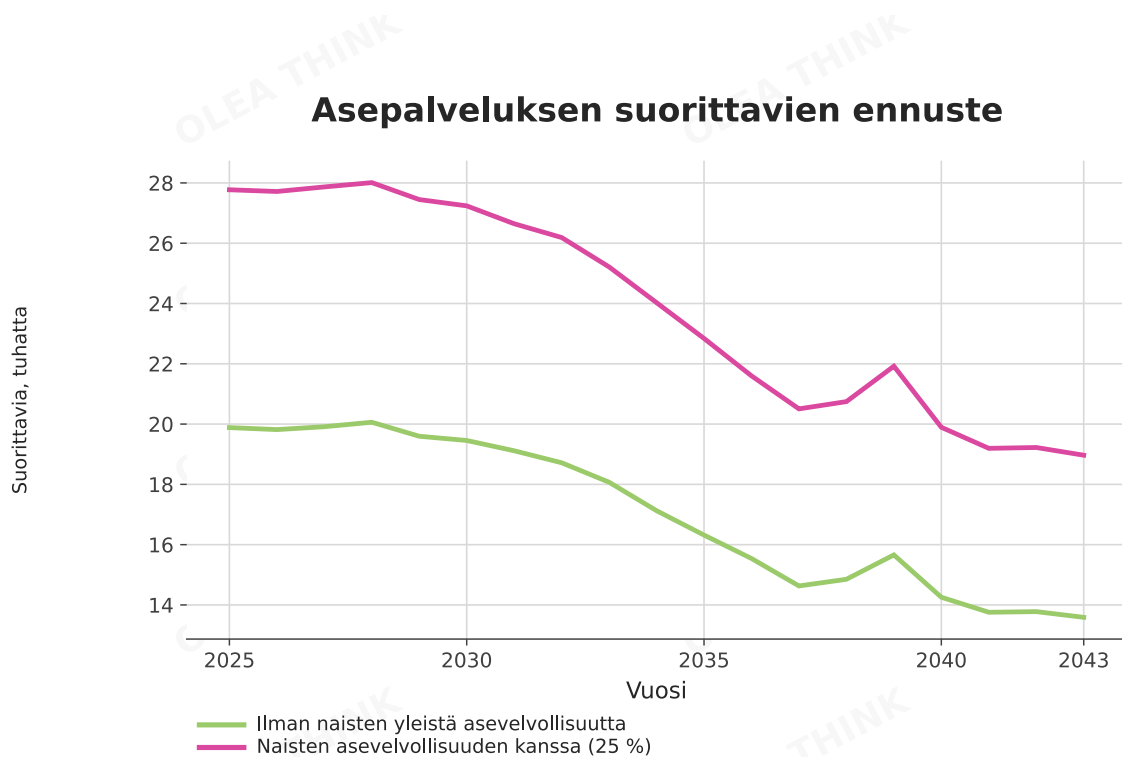
On kuitenkin ymmärrettävä, ettei naisten asevelvollisuus välttämättä ratkaise väestöllisten muutosten luomaa haastetta kerrasta. Naiset – ja erityisesti ne, joiden suostumuksesta uudistuksen yhteiskunnalliset hyödyt olisivat kiinni – ovat tyypillisesti asettuneet kannatuskyselyissä omaa asevelvollisuuttaan vastaan: HS-gallupissa naisista 26 prosenttia ja miehistä 36 prosenttia kannatti asevelvollisuuden laajentamista naisiin (Helsingin Sanomat, 2022), minkä lisäksi vain noin 25 % potentiaalisista asevelvollisuusikäisistä naisista kertoo olevansa valmiita puolustamaan Suomea aseellisesti (Elinkeinoelämän valtuuskunta, 2022). Ilmaistua preferenssiä korostaa paljastettu preferenssi: vapaaehtoiseen asepalvelukseen hakeutuu vuositasolla 1 200–1 700 naista (Puolustusvoimat, 2026).

Voidaankin siis todeta, ettei naisten asevelvollisuus herätä kannatusta juuri niiden keskuudessa, joiden varassa koko uudistuksen onnistuminen olisi. Ei voida myöskään sulkea pois sitä, että nyt palvelukseen haluttavan segmentin vastustus muodostuisi merkittäväksi esteeksi heidän värväämiselleen asepalvelukseen ja onnistuneelle koulutukselleen reserviin asti. Alhaisen kannatuksen onkin järkevintä olettaa indikoivan alhaista lopullista suorittamisprosenttia – todennäköisesti reserviin asti saataisiin koulutettua juuri ne, jotka ovat valmiita aseelliseen maanpuolustukseen ja kannattavat sukupuolineutraalia asevelvollisuutta.

Näiden tekijöiden valossa on todennäköistä, että naisista siirtyisi reserviin jatkossakin huomattavasti miehiä pienempi osuus. Käytettäessä aseellista maanpuolustustahtoa tai uudistuksen kannatusta mittatikkuna voidaan ennakoida noin joka neljännen naisen lopulta päätyvän reservin vahvuuteen uudistuksen jälkeen, mikäli viranomaisten kyky saada ihmiset suorittamaan

asepalvelus vastoin tahtoaan ei kohoa merkittävästi.

Vastaava muutaman tuhannen ylimääräisen varusmiehen lisäys ei todennäköisesti vaikuttaisi Suomen maanpuolustuksellisiin kyvykkyyksiin järkevästi. Uudistus ostaisi noin vuosikymmenen ylimääräistä aikaa (ks. kuvaaja 7), mutta se ei itsessään riittäisi irrottamaan reserviin koulutettavien määrällisiä tavoitteita väestönkehityksestä.

Lähde: Olea Thinkin laskelma; väestöpohja UN World Population Prospects 2024.

Kuvaaja 7: Ennuste asepalveluksen suorittavien määrästä ilman naisten yleistä asevelvollisuutta ja sen kanssa (naisten suorittamisaste 25 %).

Toinen luku

Maahanmuutto

Harva ilmiö Suomessa nähdään yhtä vahvasti sekä ratkaisuna ongelmiin että niiden juurisyynä kuin maahanmuutto. Maahanmuutto on ansainnut nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassamme tämän erittäin polarisoituneen ilmiön aseman. Toisille se edustaa yhteiskunnan perusteiden horjuttamista ja lopulta sen syrjäyttämistä. Toisille se on pelastusrengas jo valmiiksi sisäisiin ongelmiinsa sortuvalle järjestelmälle. Minkälainen vaikutus maahanmuutolla on Suomen yhteiskuntaan? Saako kumpikaan näkemys tukea viimeaikojen tilastollisesta tutkimuksesta?

Aluksi on hyvä ymmärtää kaikki se, mikä sisältyy sanaan "maahanmuutto". Monesti tätä ilmiötä käsitellään yhtenä homogeenisena massana, joka koostuu joko erittäin tehokkaista työntekijöistä tai täysin avuttomista pakolaisista.

Tosiasiassa Suomeen muuttaa ihmisiä aivan jokaisesta taloudellisesta, maantieteellisestä, ikä- ja koulutusluokasta. Maahanmuuttaja on yhtä lailla vaihto-opiskelija kuin sodan jaloista pakeneva. Yksi tulee työpaikan avatessa konttorinsa täällä, kun toinen taas muuttaa rakkauden perässä.

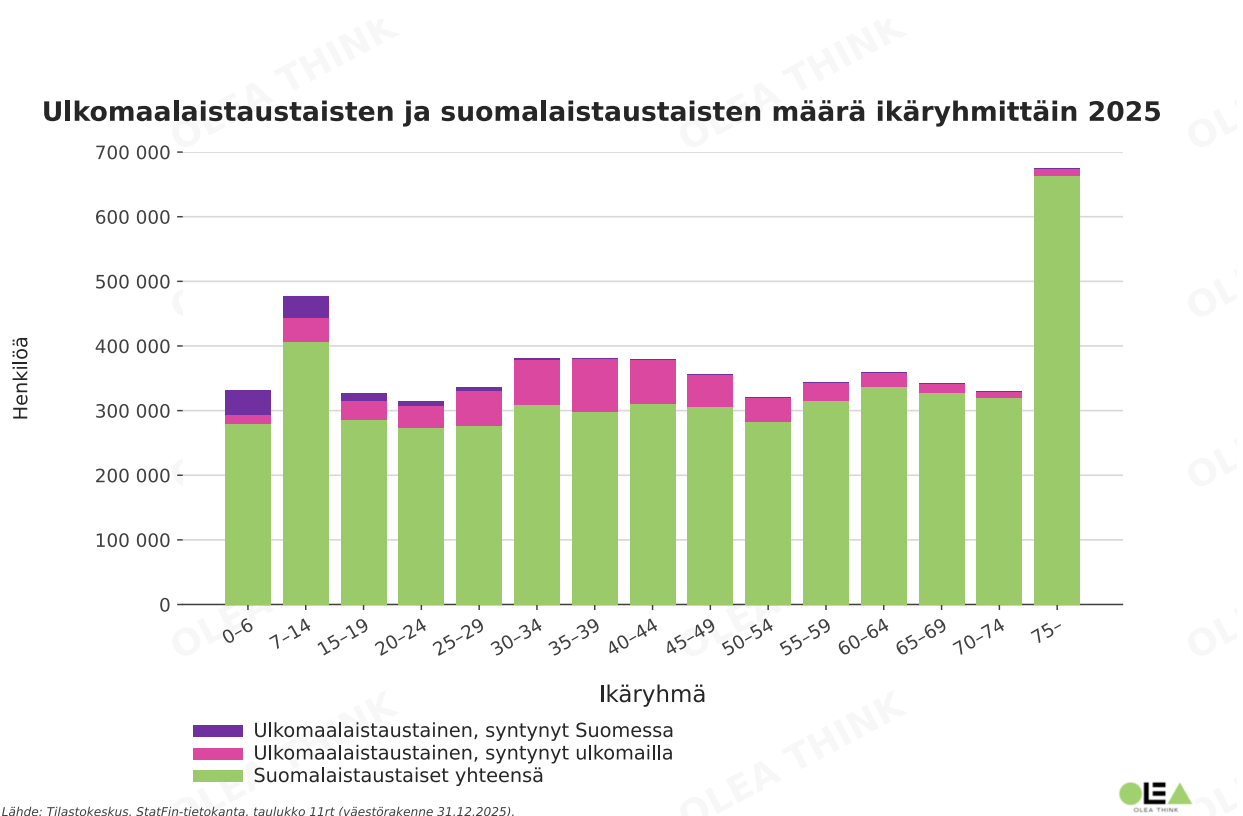
Maahanmuuttovirasto mittaa Suomeen muuttavien määrää vuosittain julkaistavassa Maahanmuutto Suomeen -katsauksessa. Vuoden 2025 tilastoissa ensimmäisen oleskelulupahakemuksen jätti 71 272 ihmistä, joista noin 33 % haki oleskelulupaa perheen, noin 19 % opiskelun, noin 17 % tilapäisen suojelun, noin 16 % työn, noin 10 % EU-kansalaisten rekisteröinnin, noin 3 % kansainvälisen suojelun ja loput muiden syiden vuoksi. Jatkolupahakemuksissa (yht. 50 852) sekä pysyvissä oleskelulupahakemuksissa (yht. 18 362) perhe, työ, opiskelu ja suojelu olivat listan kärjessä hakemuksien syinä. Kiintiöpakolaisia Suomeen saapui yhteensä 621 (Maahanmuuttovirasto, 2026).

Tilastoista selviää, että maahanmuutto koostuu hyvin monesta erilaisesta kategoriasta, eikä näiden kaikkien käsitteleminen yhtenä kokonaisuutena ole mielekästä. Suurin vääristymä julkisessa keskustelussa lienee maahanmuuton ja kiintiöpakolaisuuden sekoittaminen keskenään. Tilastot näyttävät, että kiintiöpakolaisten osuus maahanmuutosta on hyvin marginaalinen.

Abstraktimmalla tasolla kyse on myös hyvin erilaisista ilmiöistä.

Maahanmuuttoa säätelevät tietyt lainsäädännön kriteerit, joiden säätämistä ovat ohjanneet ensi kädessä Suomen sisäiset intressit, kuten talouden kestävyys ja turvallisuus. Perustelut kiintiöpakolaisten ottamiselle eroavat näistä merkittävästi – niissä vedotaan enemmän moraalisiin argumentteihin ja yleismaailmallisiin ihmisoikeuksiin. Täten näitä kahta ilmiötä arvioitaessa samat argumentit ja kriteerit eivät lähtökohtaisesti päde.

Talouden kannalta ensimmäinen argumentti nykyisen maahanmuuton puolesta on sen rooli huoltosuhteen rapautumisen hidastajana. Oheisesta kuvaajasta näkyy, että ulkomaalaistaustaiset ovat paljon nuorempia suhteessa suomalaistaustaisiin (Tilastokeskus, 2025a). Tällainen työikäisten määrän kasvu lähtökohtaisesti keventäisi veronmaksajien verotaakkaa elättäessään jo eläkeiässä olevaa sukupolvea. Tämä kuitenkin perustuu olettamalle siitä, että maahan muuttava työikäinen väestö maksaa enemmän veroja kuin saa tukena valtiolta.

Ulkomaalaistaustaisten ja suomalaistaustaisten määrä ikäryhmittäin 2025 (StatFin-tietokanta, taulukko 11rt, väestörakenne 31.12.2025).

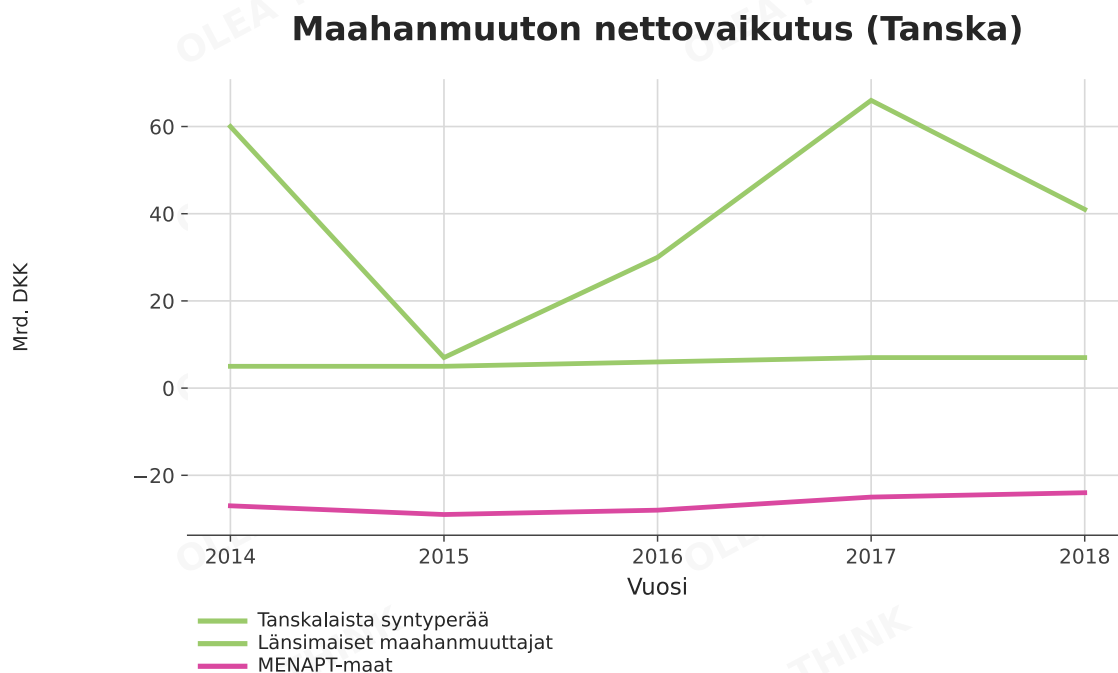
Maahanmuuttajien veronmaksun ja tukien suhteesta on tehty viime aikoina harvoja tutkimuksia, ja näissäkin tulokset ovat olleet vaihtelevia ja ristiriitaisia. Tästä toimii esimerkkinä Diakonia-ammattikorkeakoulun tuore Maahan muuttaneet Suomessa: Hyvinvointivaltion uhka vai ainoa mahdollisuus? -raportti, jonka pääteesi on, että maahanmuuttajat ovat nettopositiivisia verotulojen suhteen (Myrskylä ja Kainulainen, 2025). Raporttia on kuitenkin kritisoitu vahvasti sen alan kapeudesta ja aikavälin lyhyydestä: valtiovarainministeriön finanssineuvos Jukka Mattila arvioi raportin Helsingin Sanomien pyynnöstä ja piti sitä liian kapea-alaisena, sillä se jättää huomiotta muun muassa sote-palvelut ja työnantajien eläkemaksut (Helsingin Sanomat, 2025).

Oheisessa kuvaajassa, joka on Tanskan valtiovarainministeriön tilastojen pohjalta piirretty, piirtyy moninaisempi kuva (Danmarks Finansministerium, 2021). Kuvaaja esittää kolmen ryhmän kokonaisnettovaikutusta miljardeina Tanskan kruunuina: tanskalaisperäiset, länsimaiset ja MENAPT. Muut ei-länsimaiset puuttuvat. Ensimmäisenä silmiin osuu erot näiden ryhmien välillä, jossa tanskalaisperäiset ovat selvästi tuottavin ryhmä, kun taas ihmiset MENAPT-maista eivät ikinä kuvaajassa yllä positiiviselle puolelle. Toinen huomio on, että kuvaaja, toisin kuin Diakonia-ammattikorkeakoulun tutkimus, ulottaa tarkastelun pidemmälle aikavälille ja kuvaa väestön elinkaaren paremmin. Näin näkyy iän merkittävä vaikutus tuottavuuteen.

Harhaanjohtavaa olisi siis ajatella, että nuoria työikäisiä maahanmuuttajia vastaanottamalla kokonaistuottavuus kasvaa pitkällä aikavälillä, sillä heihinkin pätee vanhenemisen tuoma tuottavuuden raju lasku. Ja kuten Tanskan tilastot osoittavat, joissakin maissa keskiarvo ei koskaan yllä positiivisen puolelle. Huoltosuhteen korjaamisen sijaan vaikuttaakin, että kyseessä on enemmänkin väliaikainen ratkaisu, jonka rinnalle olisi löydettävä jokin kestävä kansakunnan rahoitussuunnitelma.

Maahanmuuttoa vastaan on tapana nostaa kansakunnan sisäinen ja joskus myös ulkoinen turvallisuus. Ajatellaan, että lisääntynyt maahanmuutto aiheuttaa rikollisuutta ja tarjoaa vieraille toimijoille, kuten valtioille ja terroristijärjestöille, mahdollisuuden vaikuttaa kotimaahan epävakauttavasti.

Rikollisuuden syy-yhteys maahanmuuttoon on kuitenkin luultua heikompi.

Lähde: Finansministeriet (Tanska, 2021), Økonomisk Analyse: Indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser i 2018, taulukko 2.1.

Maahanmuuttajien nettovaikutus julkiseen talouteen Tanskassa, Tanskan valtiovarainministeriö.

Tuoreen tutkimuksen mukaan (Marie ja Pinotti, 2024) on vahvaa näyttöä siitä, että Euroopan maissa maahanmuuttajat ovat edustettuina vankiloissa enemmän suhteessa kantaväestöön. Tutkimus kuitenkin nostaa esille sen, että maahanmuuttajat ovat yleensä köyhempiä ja nuorempia kuin kantaväestö ja täten todennäköisemmin rikollisuuteen taipuvaisia. Nuoret ovat nimittäin selvästi todennäköisimmin rikollisia. Myös kansalaisuuden saaminen laskee vahvasti rikollisuutta maahanmuuttajissa. Tutkimus ei kuitenkaan väitä selittävänsä täysin, mistä maahanmuuttajien rikollisuus johtuu, mutta haastaa kuitenkin näkemyksen siitä, että syynä olisi pääasiassa kulttuuri.

Monesti rikollisuuden juurisyyinä nähdään myös näköalattomuus. Kun ihmisen tulevaisuudennäkymät ovat heikot ja luotto laillisiin tapoihin elättää itsensä horjuu, on rikollisuus paljon todennäköisempää. Tätä näköalattomuutta esiintyy Suomessa suhteessa muuhun maailmaan

vähemmän vahvan koulutuksen ja sosiaalihuollon takia, mutta etenkin maahanmuuttajien ja vielä erityisesti muiden kuin EU-kansalaisten keskuudessa se voi olla vaikuttava tekijä rikollisuuden määrään. Monesti kielitaidottomuus ja koulutuksen puute tekevät tulevaisuudennäkymistä hyvin heikot.

Tämä asettaa yhtäläisen vastuun yksilölle sekä yhteiskunnalle pyrkiä kotouttamaan yksilö kielen ja koulutuksen avulla, jotta mahdollisuus lailliselle osallistumiselle yhteiskuntaan olisi riittävän suuri.

Taloudellista hyötyä pohdittaessa on siis todettava, ettei maahanmuutto ole ratkaisu. Se voi tuoda väliaikaista apua esimerkiksi työvoimapulaan, mutta pitkällä aikavälillä se vähintäänkin pitää huoltosuhteen aiheuttamat ongelmat yhtä vakavina. Turvallisuuden näkökulmasta maahanmuuton ja rikollisuuden yhteys ei yksin osoita syy-yhteyttä. Kotouttamispolitiikalla voidaan puuttua rikollisuuden taustalla oleviin tekijöihin. Tällainen politiikka kuitenkin maksaa, mikä väistämättä asettaa raamit maahanmuutolle.

Tämä ei ollut ratkaisu maahanmuuton ongelmiin vaan keskustelunavaus, jolla pyritään asettamaan keskustelu vankalle pohjalle. Kun ollaan selvillä siitä, ettei maahanmuutto ole valttikortti eikä kuolemantuomio, voidaan pureutua siihen, kuinka suuren ihmismäärän kotouttamiseen on varaa, miten kotouttaminen voidaan tehdä mahdollisimman tehokkaasti ja tärkeimpänä, mitkä toimet palvelevat niitä, jotka jo kutsuvat Suomea kodikseen.

Kolmas luku

Syntyvyyden lasku

?

?

Globaali syntyvyyden lasku horjuttaa perusoletuksia, joiden varaan nykyiset yhteiskuntajärjestelmät sekä valtioiden väliset suhteet on rakennettu. Yleisesti ajatellaan väestöluvun pysyvän suunnilleen vakaana, kun kokonaishedelmällisyysluku on noin 2,1. Esimerkiksi OECD-maiden joukossa ainoastaan Israel ylittää tämän, kun taas OECD-maiden keskiarvo on noin 1,4. Alhaisin syntyvyys tässä joukossa löytyy Etelä-Koreasta (noin 0,75), kun taas Suomen kokonaishedelmällisyysluku jää OECD:n keskiarvon alapuolelle. Ilman maahanmuuttoa tämä johtaa selvästi laskevaan väestölukuun.

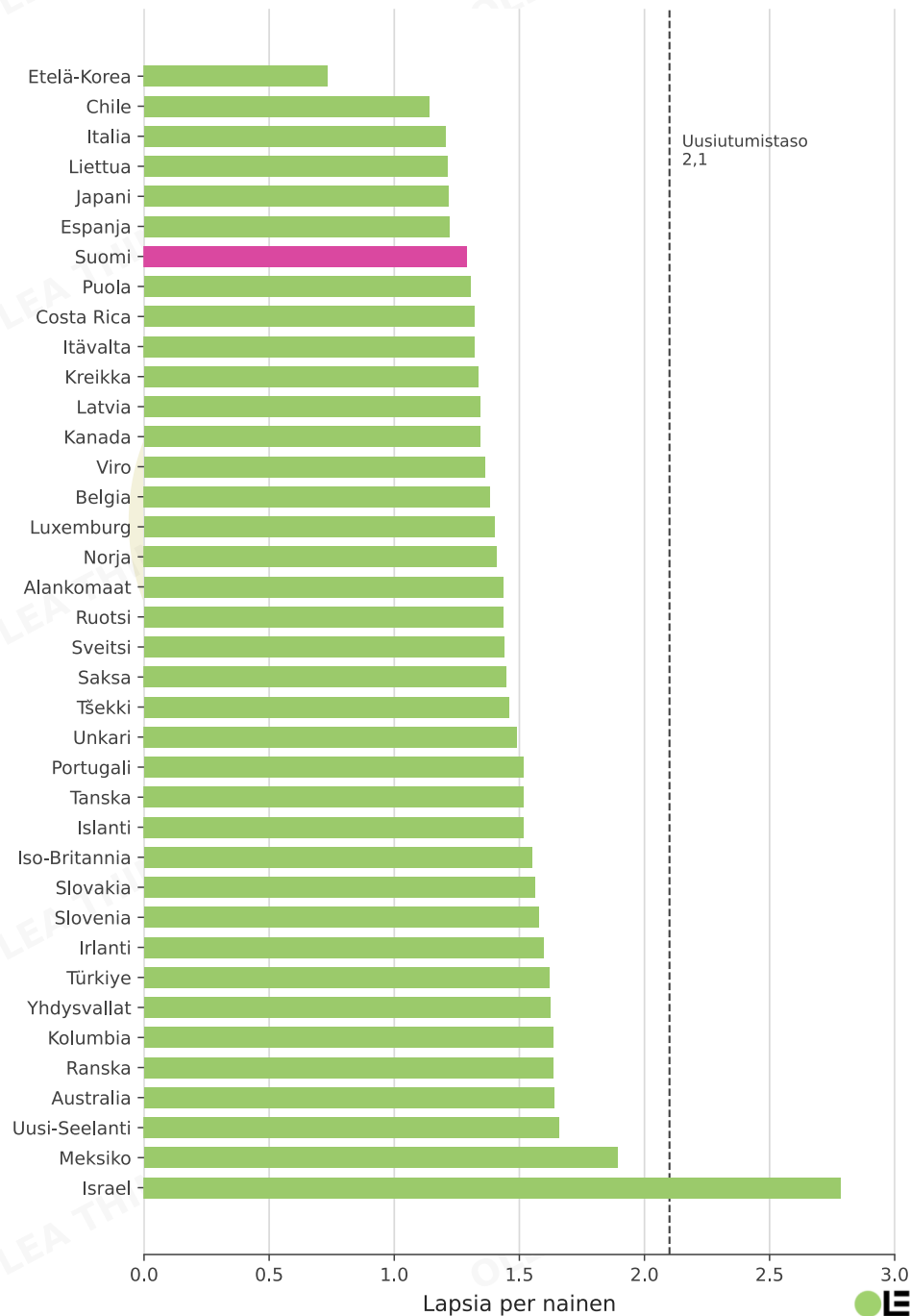
Siinä missä kokonaishedelmällisyys on laskenut rajusti, suomalaisten lapsitoiveet ovat pienestä laskusta huolimatta yhä noin kahden paikkeilla. Ero lapsitoiveiden ja toteutuneen syntyvyyden välillä on siis melko suuri, mikä kertoo toiveiden toteutumisessa ilmenevän suuria kitkoja. Yleisimpiä kyselyissä esille tulevia syitä lapsettomuuteen ovat muun muassa halu tehdä muita kiinnostavia asioita, nykyisen elämäntyylin ylläpito sekä sopivan kumppanin puute (Sorsa, Lehtonen ja Rotkirch, 2023).

Miksi syntyvyyden edes pitäisi olla korkea, tai esimerkiksi Suomessa ainakin selvästi nykyistä korkeampi? Perinteisesti tässä kohtaa vedotaan taloudellisiin syihin, kuten työmarkkinoihin, eläkejärjestelmän pelastamiseen tai maakuntien tyhjenemisen estämiseen. Kukaan ei kuitenkaan hanki lapsia pelastaakseen maakunnat tai eläkejärjestelmän, joten tietoisena arvovalintana voi sanoa seuraavanlaisesti:

"Yhteiskunta, joka ei kykene toisintamaan itseään, on huono yhteiskunta."

Mikä meitä siis vaivaa? Miksi emme kykene tai halua enää toisintaa omaa yhteiskuntaamme ja omaa kulttuuriamme? Onko vika yksilöiden vai yhteiskunnan? Olemmeko tässäkin asiassa vain globaalien megatrendien armoilla kuten kaikki muutkin?

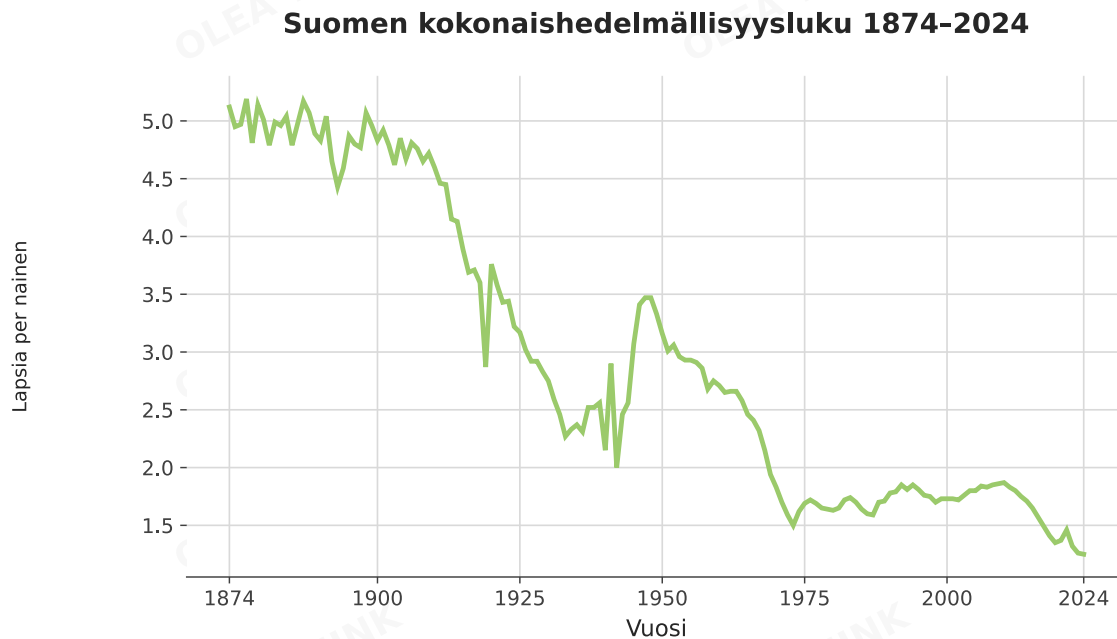
Kokonaishedelmällisyysluku OECD-maissa 2024

Lähde: OECD, kokonaishedelmällisyysluku (lapsia per nainen), vuosi 2024.

Kuvio 1. Kokonaishedelmällisyysluku OECD-maissa vuonna 2024 (OECD, 2025).

Lähde: Tilastokeskus, StatFin-tietokanta, taulukko 12dt (kokonaishedelmällisyysluku 1776–2025).

Kuvio 2. Kokonaishedelmällisyysluku Suomessa vuosina 1874–2024 (Tilastokeskus, 2025b).

Talouden rakennemuutokset

Talouden osalta syyt ilmiön takana ovat kohtuullisen yksinkertaisia ymmärtää. On selvää, että lasten hankkiminen on usein kallista, ja näistä kustannuksista myös puhutaan paljon julkisuudessa. Samaan aikaan lapsista saadut hyödyt ovat vaikeasti muunnettavissa euroiksi, jolloin Excel-tilukkomainen ajattelu kallistuu helposti lapsettomuuden puolelle. Yhteiskunta hyötyy lapsista, mutta perheet maksavat kustannukset. Lasten elättäminen ja kasvattaminen on kuitenkin varmaan aina ollut kallista, joten mikä on muuttunut?

Yksi tärkeimmistä muutoksista lienee valtiollinen eläkejärjestelmä, joka mahdollistaa työuran lopettamisen ilman, että vanhuuden turvaksi tarvitsee omia lapsia. Eläkejärjestelmä voidaan toki myös nähdä taakkana, jos usko siihen menetetään. Yksityinen eläkesäästäminen onkin nykyään aiempaa suositumpaa (Eläketurvakeskus, 2026). Toisaalta emme enää elä

agraariyhteiskunnassa, jossa lapsia pystyi nuoresta iästä lähtien hyödyntämään työvoimana. Näiden muutosten myötä lapsista on siis tullut merkittävästi aiempaa suurempi menoerä ja vähemmän selvästi suoraa taloudellista hyötyä tuova voimavara.

Vuonna 2008 syntyneet ovat juuri nyt astumassa aikuiselämään. Suomessa ei käytännössä ole ollut reaalista talouskasvua tämän vuoden jälkeen. Alle 35-vuotiaat suomalaiset eivät siis ole koskaan aikuisikänsä aikana nähneet talouskasvua. On selvää, että talouskasvun puute vaikuttaa osaltaan tulevaisuuskatoon erityisesti heikon palkkakehityksen ja heikkojen työmahdollisuuksien kautta. Olematon talouskasvu on lisäksi omiaan lisäämään nollasumma-ajattelua sekä yhteiskunnan sisäisiä ristiriitoja (Chinoy ym., 2026). Tuskin on sattumaa, että Suomen kokonaishedelmällisyys kääntyi maltillisesta noususta laskuun juuri vuoden 2008 jälkimainingeissa.

Kaupungistumisella on myös suuri rooli muutoksissa. Parhaat työpaikat ja palvelut sijaitsevat lähtökohtaisesti suurissa kaupungeissa, mutta niissä asuminen myös käy kalliiksi suuren kysynnän vuoksi. Esimerkiksi Helsingissä asuntojen hinnat ovat yli kaksinkertaistuneet 2000-luvun alusta (Helsingin kaupunki, 2025). Tämä näkyy ensiasunnon ostajien keski-ikänsä nousuna (OP Media, 2025). Lisäksi opintotuki on muuttunut lainapainotteiseksi, mikä saattaa osaltaan vaikeuttaa asuntolainan saamista (Yle, 2023).

Mielekkään kodin ostamisen vaikeus puolestaan heikentää uskoa tulevaisuuteen, mikä ilmenee esimerkiksi sijoituksina kryptovaluuttoihin ja muihin korkean riskin omaisuusluokkiin äkkirikastumisen toivossa (Lee ja Yoo, 2025). Elintaso-odotusten kasvettua merkittävästi vaatii hyväksyttävän elintason saavuttaminen perheelle nykyään useimmiten kaksi palkkatuloa. Töistä poissa oloinen lasten takia tulee kuitenkin kalliiksi erityisesti naisille sekä rahallisesti että työuran kehityksen kannalta (Kleven ym., 2019).

Odotukset ovat kasvaneet myös siinä, miten paljon lasten koulutukseen, harrastuksiin ja muihin menoihin pitää panostaa, jotta lapsille voi taata korkean statuksen ja hyvän tulevaisuuden yhteiskunnassa. Koska hyvät opiskelu- ja työpaikat ovat niukkoja resursseja, pohjimmiltaan on kyse

nollasummapelistä, jossa vain harvat voivat voittaa. Puhutaan koulutuksellisten investointien ulkoisvaikutuksista, sillä kunkin perheen päätökset vaikuttavat muihin perheisiin (Kim ym., 2024).

Suomessa tämän tyyppinen statuskilpailu ilmenee kalliina harrastuksina, valmennuskursseina sekä koulushoppailuna. Lasten menestyksestä on tullut statussymboli vanhemmille. Lähikoulun laatu vaikuttaakin merkittävästi asuntojen hintoihin Suomessa (Harjunen ym., 2018). Lisäksi maahanmuutto ja väestönkasvu yleisesti nostavat asuntojen hintoja, jos kapasiteettia ei lisätä samassa suhteessa väestön kasvaessa (Damm ym., 2025).

Syntyvyyteen tämä vaikuttaa kaksijakoisesti. Nuorten asunnonomistajien syntyvyys nousee asumisen hinnan noustessa, mutta nuorten vuokralaisten syntyvyys puolestaan laskee (van Wijk ja Feijten, 2025). Asunnonomistajat kuuluvat kuitenkin pääasiassa vanhempiin sukupolviin, joten asuntojen hintojen kasvun vaikutukset syntyvyyteen ovat todennäköisesti nettonegatiivisia. Erityisesti perheasunnon hankkiminen kaupunkialueelta tulee kalliiksi, mikä hidastaa ja vaikeuttaa perheen perustamista (Couillard, 2025).

Kulttuuria unohtamatta

Talous ja kulttuuri ovat väistämättä sidoksissa toisiinsa. Niinpä jos toinen muuttuu olennaisesti, toisen on myös muututtava. Valtava talouskehitys onkin muuttanut myös kulttuuria valtavasti, mikä pätee myös perhekkulttuuriin. Pariutuminen ja lasten hankkiminen oli ennen itsestäänselvää sekä taloudellisista että kulttuurillisista syistä. Taloudellinen kehitys on mahdollistanut erilaiset "elämäntyylit" ja yksilöiden omat valinnat ja samalla nostanut lasten hankkimisen vaihtoehtoiskustannuksia roimasti.

Talouskehityksen myötä perhekeskeinen kulttuuri on siis korvautunut yksilökeskeisyydellä. Kulttuuri puolestaan vaikuttaa siihen, millaisia odotuksia ihmiset muodostavat omalle elämälleen. Siksi taloudelliset kannustimet eivät todennäköisesti riitä nostamaan syntyvyyttä, vaan se vaatii myös muutosta kulttuurissa. Mikä nykykulttuurissa johtaa siihen, että

ihmiset eivät pariudu ja hanki lapsia?

Onnistunut lapsen hankkiminen vaatii lähtökohtaisesti monen palasen yhteen lokahtamista. Se vaatii ihmisten kohtaamista, yhteensopivuutta sekä yhteisiä arvoja ja tavoitteita elämälle. Esimerkiksi treffisovellusten tavoite on näennäisesti edistää kohtaamisten tapahtumista, mutta toisaalta ne lisäävät odottelun arvoa. Miksi sitoutua nyt, kun parempi kumppani voi olla seuraavan sormen liikutuksen takana? Lisäksi lapsen kasvattaminen vaatii perheen ympärille myös yhteisön, jollaista on vaikeaa rakentaa, kun kaikki muutkin lähipiirissä lykkäävät lasten tekemistä.

Ensisynnyttäjien ikä on noussut reippaasti viime vuosina ja on nyt jo yli 30 (Tilastokeskus, 2025c). Yksilökeskeinen kulttuuri on johtanut lapsuuden ja nuoruuden pitkittymiseen, kun ihmiset haluavat kouluttautua pidempään ja "etsiä itseään". Biologia kuitenkin muuttuu paljon hitaammin kuin talous ja kulttuuri, mikä näkyy esimerkiksi raskauden ja synnytyksen aikaisten komplikaatioiden yleistymisenä synnyttäjien keski-ikäen noustessa (THL, 2022). Koulujen seksivalistuksessa puhutaan lähinnä siitä, miten estetään raskauden alkaminen. Pitäisikö puhua myös enemmän siitä, miten hedelmällisyys kehittyy ikääntyessä?

Lapsia hankitaan, jos uskotaan tulevaisuuteen (Vignoli ym., 2022), ja toisaalta lapset myös itsessään luovat uskoa tulevaisuuteen sekä syitä panostaa omaan ympäristöön ja yhteiskuntaan. Nuoret kuitenkin enenevässä määrin ovat menettämässä uskonsa tulevaisuuteen monesta eri syystä johtuen (Laine ja Happonen, 2026). Lapsia ei välttämättä kannata hankkia esimerkiksi ilmastonmuutoksen takia huonoon suuntaan menevään maailmaan, mutta samalla menettää parhaimman tilaisuutensa vaikuttaa maailman tulevaisuuteen.

Uusi syntyvyyden pullonkaula

Ihmiskunta on historiassaan kokenut monenlaisia väestöllisiä pullonkauloja. Rajuimman näistä sanotaan tapahtuneen noin 800 000–900 000 vuotta sitten, jolloin ihmisten määrä maapallolla vähentyi nopeasti noin sadasta tuhannesta vähän yli tuhanteen nopean ilmastonmuutoksen

takia (Hu ym., 2023). Väestöllisten pullonkaulojen tapahtuessa jäljelle jääneet pääsevät jatkamaan omia geenejään eteenpäin ja siten määrittämään ihmiskunnan tulevaisuutta, kun taas menneisyyteen jääneet poistuvat geenipoolista.

Nyt tapahtuva pullonkaula on tuskin yhtä dramaattinen, mutta lienee silti tarpeeksi suuri aiheuttaakseen merkittäviä muutoksia ihmiskunnan tulevaisuuteen. Paljon lapsia hankkivat väestönosat ovat korostetun uskonnollisia ja konservatiivisia, kuten esimerkiksi lestadiolaiset Suomessa ja mormonit Yhdysvalloissa.

Poliittis-kulttuuriset näkemykset ovat suurelta osin periytyviä (Hatemi ym., 2014), joten tulevaisuuden politiikka ja kulttuuri muovautuvat nykyisten lapsiperheiden näköisiksi.

Konkreettisena esimerkkinä haredien eli ultraortodoksijuutalaisten syntyvyys on Israelin väestön korkeimpia. Haredit ovat tällä hetkellä noin 14 prosenttia Israelin väestöstä, mutta väestöryhmän poikkeuksellisen korkea hedelmällisyys (yli 6 lasta per nainen) johtaa väistämättä tämän osuuden kasvamiseen tulevaisuudessa. Tällöin myös ryhmän poliittinen ja kulttuurinen valta kasvaa.

Ratkaisuja

Syntyvyyttä voi nostaa rahallisilla tuilla, siitä ei ole epävarmuutta. Kyseenalaista on se, voiko kokonaishedelmällisyyden tuoda korvausasteen yli pelkästään taloudellisilla kannustimilla. Paljon rahaa syntyvyyden nostamiseen käyttänyt Unkari käyttää siihen noin 5 prosenttia BKT:sta vuodessa (Walker, 2020). Unkarin kokonaishedelmällisyysaste on tästä huolimatta jäänyt OECD-keskiarvon tuntumaan, ja viimeisimmät vuosien 2024–2025 luvut ovat noin 1,38.

Tähän voisi teoriassa sanoa, että panostukset eivät yksinkertaisesti ole tarpeeksi suuria. Syntyvyyskriisiä voisi verrata sotatilan kaltaiseen eksistentiaaliseen kriisiin, ja esimerkiksi Ukraina käyttää

puolustustaisteluunsa noin 30 prosenttia BKT:staan vuodessa. Toisaalta on tuskin todennäköistä, että valtiollisen keskussuunnittelijan toiveet ja toimet yksin antaisivat ihmisille riittäviä syitä hankkia lapsia, sillä kukaan ei hanki lapsia pelastaakseen hyvinvointivaltion.

Kokonaishedelmällisyyden nostaminen korvausasteen yli vaatinee siis taloudellisten kannustimien lisäksi myös muutoksia kulttuuriin. Joka tapauksessa julkishallinnollisten toimijoiden pitäisi helpottaa nuorten elämää ainakin kaavoitusta vapauttamalla, verotusta laskemalla, palkkaamista helpottamalla, eläkejärjestelmän muutoksilla sekä julkiselle taloudelle kalliiksi tulevan maahanmuuton lakkauttamisella. Pienten muutosten tekeminen on optimaalista silloin, kun ollaan lähellä ideaalia. Nyt ollaan kaukana siitä.

Taloudelliset ja kulttuuriset järjestelmämme perustuvat oletukselle niiden jatkuvuudesta. Tätä ei voi kuitenkaan pitää enää itsestäänselvytenä. Nyt tarvitaan talouskasvua ja uskoa tulevaisuuteen, ja ennen kaikkea uskoa siihen, että voimme tarjota seuraavalle sukupolvelle paremman yhteiskunnan sekä maailman.

Neljäs luku

Vanhainvalta ja gerontokratia

Väestön ikääntyminen kasvattaa iäkkäiden äänestäjien suhteellista painoa, mutta siitä ei automaattisesti seuraa gerontokratiaa. Vlandas (2023, s. 452–454) esittää, että vanhempien ja eläkkeellä olevien äänestäjien kasvava määrä ja keskimäärin korkea poliittinen aktiivisuus voivat siirtää politiikan painopistettä. Tepe ja Vanhuysse (2009) saavat kuitenkin 18 OECD-maan aineistosta varovaisemman tuloksen: ikääntyminen kasvattaa kokonaiseläkemenojen osuutta, mutta etuuskohtainen anteliaisuus pysyy ennallaan tai vähenee, eivätkä he tulkitse havaintoa gerontokratiaksi. Tässä luvussa vanhainvalta on siksi mahdollinen poliittinen mekanismi, ei väestötilastosta suoraan seuraava tosiasia.

Ikääntyvä äänestäjäkunta Suomessa

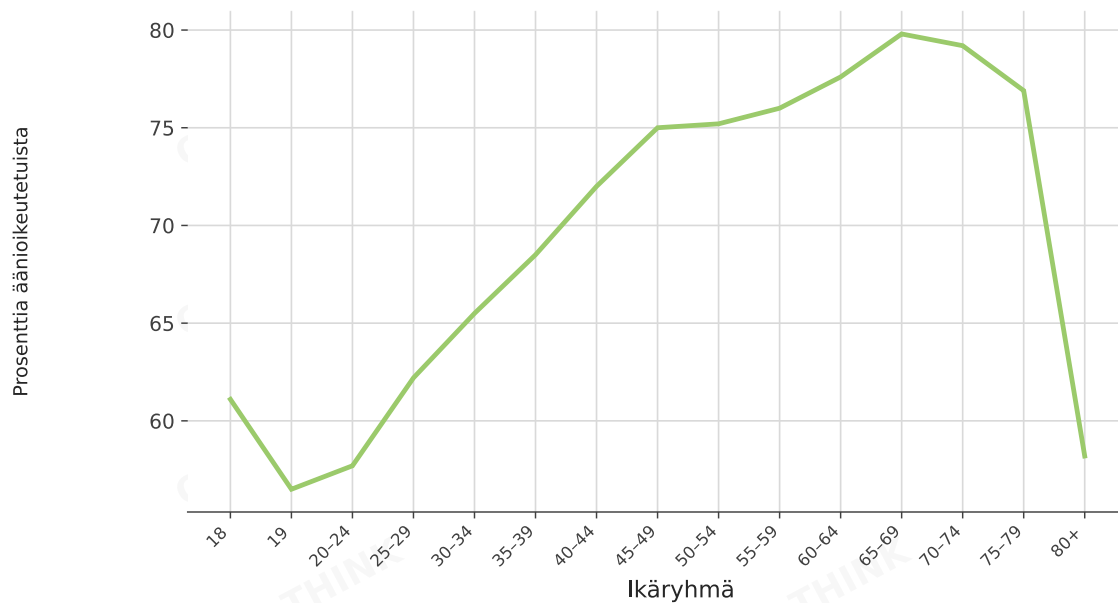
Eurostatin mukaan 65 vuotta täyttäneiden väestöosuus kasvoi Suomessa vuosina 2002–2022 kahdeksan prosenttiyksikköä, enemmän kuin missään muussa EU-maassa. Tilastokeskuksen mukaan 65 vuotta täyttäneitä oli vuoden 2025 lopussa 23,8 prosenttia väestöstä. Suomea voi näin perustellusti kuvata yhdeksi Euroopan nopeimmin ikääntyneistä maista (Eurostat, 2023; Tilastokeskus, 2026a).

Tilastokeskuksen rekisteriaineistossa vanhemmat ikäryhmät äänestivät sekä vuoden 2024 europarlamenttivaaleissa että vuoden 2023 eduskuntavaaleissa selvästi nuoria ikäryhmiä aktiivisemmin (Tilastokeskus, 2024a; Tilastokeskus, 2024b). Aineiston vaalipäivän äänestystiedot kattavat kuitenkin vain ne äänestysalueet, joilla käytettiin sähköistä äänioikeusrekisteriä; ennakoöäänestystiedot kattavat koko maan. Äänenkäyttötieto voi lisäksi poiketa hieman äänestyslippuihin perustuvasta vaalituloksesta. Ikäryhmittäinen osallistumisero osoittaa poliittisen osallistumisen epätasaisuutta, mutta ei yksin todista iäkkäiden valta-asemaa, yhtenäisiä politiikkatoiveita tai päätösten vaikutuksia.

Gerontokratia

Vlandas määrittelee "harmaat äänestäjät" poliittisesti aktiivisiksi iäkkäiksi ja eläkkeellä oleviksi ihmisiksi. Hänen käyttämässään merkityksessä

Eduskuntavaalien 2023 äänestysaktiivisuus iän mukaan

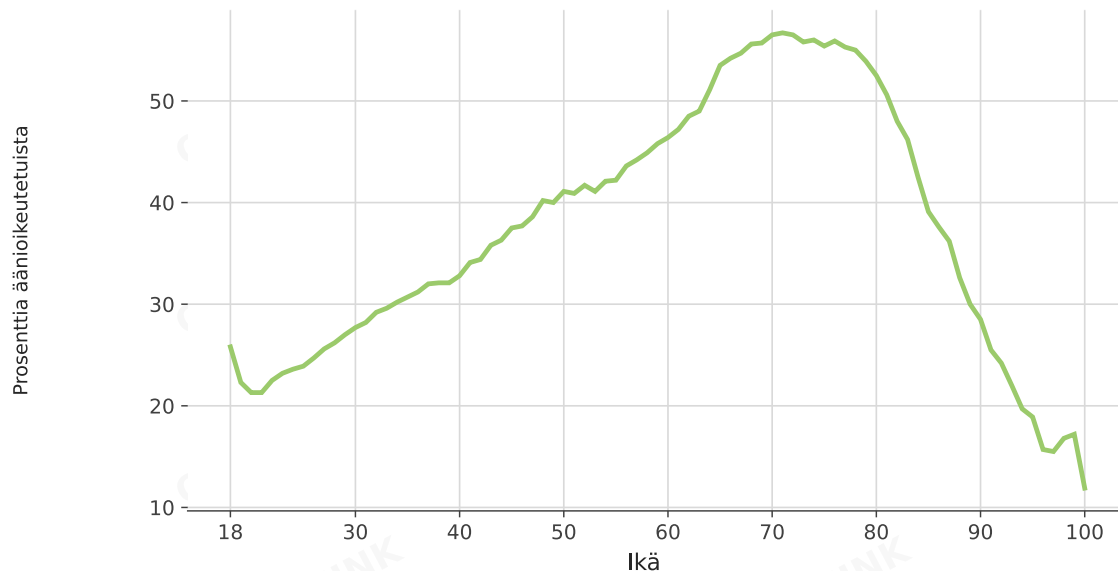

Lähde: Tilastokeskus, StatFin-tietokanta, taulukko 13ys (eduskuntavaalit 2023).

Eduskuntavaalien 2023 äänestysaktiivisuus iän mukaan (StatFin-tietokanta, taulukko 13ys, eduskuntavaalit 2023).

Äänestysaktiivisuus europarlamenttivaaleissa 2024 iän mukaan

Lähde: Tilastokeskus, StatFin-tietokanta, taulukko 14h9 (europarlamenttivaalit 2024).

Europarlamenttivaalien 2024 äänestysaktiivisuus iän mukaan (StatFin-tietokanta, taulukko 14h9, europarlamenttivaalit 2024).

gerontokratia on demokratia, jossa tämän ryhmän vaalipoliittinen paino hallitsee päätöksentekoa; käsite ei siis edellytä, että ikääntyneet muodostavat väestön tai äänestäjäkunnan ehdottoman enemmistön (Vlandas, 2023, s. 453–454).

Tepe ja Vanhuysse (2009) testaavat gerontokratiahypoteesia 18 OECD-maassa vuosina 1980–2002. Ikääntyminen liittyi suurempiin kokonaiseläkemenoihin, mutta yksilökohtainen etuusanteliaisuus pysyi ennallaan tai pieneni. Hyvinvointivaltiomalli sekä fiskaaliset ja vaalipoliittiset rajoitteet välittivät vaikutusta. Tutkimuksen johtopäätös on siten nimenomaisesti, etteivät tarkastellut demokratiat olleet vielä iäkkäiden jatkovan hallitsemia.

Gerontonomia

Gerontonomia on Vlandasin (2023, s. 452–453 ja 459–461) käsite pysähtyneelle poliittiselle taloudelle, jossa harmaiden äänestäjien paino ohjaa päätöksiä eläkkeisiin, tiettyihin terveyspalveluihin ja hintavakauteen sosiaalisten investointien ja talouskasvun kustannuksella. Artikkelin rakentaa teoreettisen argumentin ja kokoaa aiempaa tutkimusta; se ei ole Suomen äänestyskäyttäytymistä koskeva pitkittäistutkimus.

Vlandas nimeää kolme mahdollista mekanismia: koulutukseen ja perhepolitiikkaan kohdistuvien investointien syrjäytymisen, matalan inflaation korostumisen työllisyyden kustannuksella sekä sen, että heikko kasvu saa vaaleissa aiempaa pienemmän rangaistuksen. Hän esittää myös maiden ikääntymisen ja kasvun välisiä korrelaatioita. Näitä yhteyksiä tulee tulkita mekanismeina ja hypoteeseina, ei näyttönä siitä, että kaikki ikääntyvät demokratiat ajautuvat väistämättä stagnaatioon (Vlandas, 2023, s. 456–460).

Vlandasin artikkeli ei käsittele Suomea omana empiirisenä tapaustutkimuksenaan. Siksi Suomen vaalitulokset ja eläkeuudistuksia on tarkasteltava erikseen eikä artikkelia voi käyttää näyttönä siitä, että Suomessa olisi jo gerontonomia (Vlandas, 2023).

Instituutiot rajaavat vanhainvaltaa

Tepe ja Vanhuysse (2009) korostavat, että väestörakenne ei yksin määrää eläkepolitiikkaa: hyvinvointivaltiomalli sekä fiskaaliset ja vaalipoliittiset rajoitteet välittävät ikääntymisen vaikutuksia. Suomen eläkeuudistukset havainnollistavat institutionaalista sopeutumista, mutta ne eivät sellaisinaan osoita gerontokratiaa.

Vuoden 2017 uudistuksen keskeiset muutokset kohdistuivat eläkeikään, karttumissääntöihin ja uusiin eläkelajeihin; vanhuuseläkeikä nousee ikäluokittain ja sidotaan vuonna 1965 syntyneistä alkaen elinajanodotteeseen (Eläketurvakeskus, 2017). Vuoden 2025 nimellä valmisteltu uudistus hyväksyttiin eduskunnassa toukokuussa 2026. Se jätti eläkeiät ja etuuksien määräytymisperusteet ennalleen, muutti sijoitussääntelyä ja toi aikaisintaan vuonna 2030 sovellettavan inflaatiovakauttajan, joka voi rajoittaa työeläkeindeksin korotuksia (Eläketurvakeskus, 2025). Uudistusten kohdentuminen eri tavoin eri ikäryhmiin on arvioitava erikseen; yhdestä uudistuksesta ei voi päätellä pysyvää sääntöä nykyisten eläkeläisten etujen koskemattomuudesta.

Suomalainen näkökulma sukupolvikonfliktiin

Vuonna 2015 käynnistetty kansalaisaloite ehdotti työeläkeindeksin muuttamista palkkatasoindeksiksi. Komp-Leukkunen ja Rantanen (2021) havaitsivat, ettei sukupolvien välinen konflikti näkynyt allekirjoitusten keruuvaiheessa. Konflikti tuli näkyväksi vasta sanomalehtikeskustelussa, kun asiantuntijat kuvasivat ehdotuksen vaikutuksia nuoriin ja keski-ikäisiin; eduskunta hylkäsi aloitteen. Tapaus osoittaa, että julkinen keskustelu voi muuttaa aloitteen kehystystä. Se ei yksin todista gerontokratiasta eikä vetokratiasta.

Sukupolvien välinen sopimus

Suomen lakisääteiset työeläkkeet rahoitetaan pääasiassa jakojärjestelmällä eli kulloisenkin vuoden työeläkemaksuilla, mutta osa eläkkeistä katetaan

rahastoilla ja niiden tuotoilla. Työssä käyvät rahoittavat siten pääosan maksussa olevista eläkkeistä, joten työllisyydellä ja väestön ikärakenteella on suora merkitys järjestelmän rahoitukselle (Eläketurvakeskus, n.d.).

Tämä rahoitusrakenne tekee sukupolvivaikutuksista olennaisen arviointikohteen. Ikä ei silti muodosta yhtenäistä poliittista etua: Vlandas huomauttaa, etteivät harmaat äänestäjät ole mieltymyksiltään täysin yhdenmukainen ryhmä, ja Komp-Leukkunen ja Rantanen osoittavat, ettei sukupolvikonflikti ollut eläkeindeksialoitteessakaan alusta alkaen läsnä (Vlandas, 2023, s. 454; Komp-Leukkunen ja Rantanen, 2021).

Päätöksenteon tulevaisuus ja ratkaisuehdotuksia

Tarkistettu tutkimusnäyttö tukee kolmea johtopäätöstä. Suomen väestö ja äänestäjäkunta ikääntyvät, ja vanhemmat ikäryhmät osallistuvat vaaleihin nuoria aktiivisemmin. Ikääntyminen voi muuttaa politiikan painopisteitä, mutta vaikutus kulkee instituutioiden kautta. Gerontokratia tai gerontonomia ei siksi ole väistämätön lopputulos.

Raportin suosituksena on, että merkittävien eläke-, vero-, koulutus- ja sosiaalipoliittisten uudistusten yhteydessä julkaistaan sukupolvivaikutusten arviointi. Arvioinnissa on tarkasteltava ikäryhmien lisäksi tuloja, varallisuutta, työmarkkina-asemaa ja vaikutuksia koko elinkaarella sekä esitettävä rahoitusvaikutukset vaihtoehtoisissa väestöskenaarioissa.

Arvioinnin tarkoitus ei ole asettaa nuoria ja iäkkäitä vastakkain, vaan tehdä hyötyjen, kustannusten ja riskien jakautuminen näkyväksi. Näin väestön ikääntymiseen voidaan vastata ilman, että oletus yhdestä yhtenäisestä "vanhusvallasta" korvaa empiirisen analyysin.

Viides luku

Kapea reitti kohti 22. vuosisataa

*Skenaariot ja yhteiskunnilta
vaadittavat sopeuttamiset*

Väestönkehityksen merkitys tulevaisuudelle

Suomessa on viime vuosina syntynyt alle 46 000 lasta vuodessa samalla, kun vuosikohtaisesti kuolleita on ollut lähes 60 000. Syntyvyyden laskun aikaansaamalla väestökadolla on laaja-alaisia vaikutuksia yhteiskunnan toimintaan ja sukupolvien väliseen oikeudenmukaisuuteen nykyisellä rahoitusmallilla ja palvelutarjonnalla.

Kokonaishedelmällisyysluku on varsin abstrakti käsite, ja sen merkitystä voi olla vaikea hahmottaa. Sen sijaan olisi parempi puhua sukupolvien puoliintumisajasta, joka on terminä intuitiivisempi ja helpommin ymmärrettävä. Alla oleva kuvaaja esittää sukupolvien puoliintumisajan suhdetta kokonaishedelmällisyyslukuun sillä oletuksella, että yhden sukupolven pituus olisi noin 30 vuotta. Tämä toteutuu nykyajan Suomessa: ensisynnyttäjien keski-ikä oli vuonna 2025 noin 30,5 vuotta.

Kokonaishedelmällisyysluvun ollessa 1,5:n tasolla sen laskeminen edes yksikön kymmenesosalla alkaa näkyä rajusti sukupolvien puoliintumisajassa. Luvun ollessa 1,4:n tasolla uuden syntyvän sukupolven määrä puoliintuu noin 50:ssä vuodessa, 1,2:n tasolla noin 40:ssä vuodessa, 1,0:n tasolla 30:ssä vuodessa ja 0,75:n tasolla noin 20:ssä vuodessa.

Kun puoliintumisaika laskee alle 30 vuoteen ja pysyy siinä, ihminen ennättää näkemään sukupolven puoliintumisen elämänsä aikana kahden tai useamman kerran. Näin ollen syntyvyyden laskun seuraukset alkavat tulla jo todella lähelle ja vaikuttamaan konkreettisesti yksittäisten ihmisten elämään jo lyhyelläkin aikavälillä.

Oletetaan, että esimerkiksi päiväkotien, koulujen, varusmiesten, reserviläisten, yrittäjien, työntekijöiden ja kuluttajien määrät pysyvät samassa suhteessa edellisiin vuosiin. Uudessa sukupolvessa edellä mainittujen ihmisryhmien massat puolittuvat. Alueilla, joihin on muualta tulijoita enemmän kuin lähtijöitä, sukupolven määrän lasku näkyy hieman heikommin, mutta alueilla, joilta on jo valmiiksi enemmän lähtijöitä kuin tulijoita, syntyvyyden laskun vaikutukset ovat paljon voimakkaampia.

Väestön luonnolliseen pientymiseen puuttumisen tekee haastavaksi kaksi

toisistaan irrallista väärinkäsitystä: uskomus toimien tehottomuuteen ja niiden kannattamattomuuteen. Tehottomuudella viitataan useimmiten kannustimista tehtyihin meta-analyyseihin, joiden tuloksissa kannustimien vaikutus lastensaannin ajoitukseen korostuu huomattavasti lopulliseen lapsimäärään verrattuna (ks. Sobotka ym. 2019), kun taas kannattamattomuudella viitataan käytettyjen rahojen palautumiseen vasta vuosikymmenten kuluttua laajentuneiden ikäluokkien siirtyessä työelämään.

Näistä kahdesta tuorein tutkimus haastaa ainakin tukitoimien tehottomuuden olettaa. Vaikka syntyvyyteen liittyvät tukitoimet vaikuttaisivatkin lähinnä laskemalla vanhemmaksi tulemisen ikää, olisi jo tällä Suomen kontekstissa merkittävä vaikutus vähentämällä liian myöhäisestä lastenhankinnasta johtuvaa tahatonta lapsettomuutta (Heino ym. 2026).

Tämän lisäksi perheellistymisen dynaamiset hyödyt yhteiskunnalle asettavat myös lyhyemmän aikavälin kannattamattomuuden kyseenalaiseksi: perheellistyneet ovat terveempiä (Wood, Goesling ja Avellar 2007), muuttavat maasta työn perässä pienemmällä todennäköisyydellä (Junge, Munk ja Poutvaara 2014), tekevät vähemmän rikoksia (Laub ja Sampson 2003) ja saavat perheenjäsentensä muodostamalta tukiverkolta monia niitä palveluita, jotka muuten jäisivät yhteiskunnan vastuulle (Costa-Font ja Vilaplana-Prieto 2025). Isäksi tuleminen alentaa myös miesten testosteronitasoja (Gettler ym. 2011), mikä saattaa osaltaan selittää alentunutta rikollisuutta.

Toimien lyhyen aikavälin kannattamattomuuden kritisointi paljastaa myös yhteiskunnallisen ikärakenteen luoman kaksoisstandardin: siinä missä vallanpitäjillä on avoin shekki ikääntymiseen liittyvien menojen kattamiseksi niiden ehdottomasta ”kannattamattomuudesta” huolimatta, on lapsiperheiden tukemiseen liittyvien menojen läpäistävä lähes start-up-yrityksen rahoituskierrasta vastaava kannattavuusarviointi.

Mitkä toimet kelpaisivat siis ratkaisuiksi? Hedelmällisyysluvun kasvattamisen kannalta keskeistä olisi tehdä vanhemmaksi tulemisesta aiempaa houkuttelevampi vaihtoehto niille nuorille aikuisille, jotka toivovat lapsia jo kaksikymppisinä. Samalla tulisi lisätä tietoisuutta siitä, miten todennäköisyys saada toivottu lapsimäärä pienenee iän myötä ja erityisesti

30. ikävuoden jälkeen. Mitä varhemmin perheen perustaminen mahdollistuu, sitä todennäköisemmin ihmiset voivat saavuttaa toivomansa lapsiluvun.

Koulutusputkimallia tulisi purkaa niin, ettei koulutus perustuisi ensisijaisesti vuosia kestävien tutkintojen suorittamiseen, vaan oppiminen jakautuisi joustavammin koko elämän ajalle sijoittuviin pienempiin opintokokonaisuuksiin. Avoimen yliopiston kaltaiset kurssisuoritukset voisivat tarjota tähän toimivan mallin. Tekoäly parantaa itseopiskelun mahdollisuuksia merkittävästi, sillä yhä useammalla on mahdollisuus aloittaa uuden aihealueen opiskelu milloin ja missä tahansa. Tällaisessa mallissa muodollisen opetuksen rooli voisi osin pienentyä, kun taas osaamisen tunnistaminen ja validointi kokeiden, opinnäytteiden ja kurssisuoritusten avulla nousisi entistä tärkeämmäksi.

Maanpuolustus

Kuten luvussa 1 käsiteltiin, syntyvyyden lasku pienentää koulutettavia ikäluokkia ja vaikeuttaa maanpuolustuskyvyn ylläpitoa. Reservin yläikäraja nousi 1.1.2026 miehistöllä 15 ja aliupseereilla sekä upseereilla 5 vuodella 65 vuoteen. Muutos koskee tuolloin asevelvollisia (vuonna 1966 tai myöhemmin syntyneitä). Everstin, kommodorin tai ylemmän arvon upseereilla rajana on palveluskelpoisuus (Puolustusministeriö, 2025).

Tulevaisuudessa reservin koko alkaa kuitenkin supistua merkittävästi. Oletettaessa suoritusasteiden pysyvän ennallaan etenkin alle 35-vuotiaiden reserviläisten määrä alkaa laskea voimakkaasti vuodesta 2040 eteenpäin, jolloin se myös alittaa nykyisen mobilisoitavan sodanajan joukon, 280 000 sotilaan, rajan.

Suomalainen reservi on jo nyt siis alkanut kutistua ja nuorten, alle 35-vuotiaiden reserviläisten osuus on kääntynyt kiihtyvään laskuun. Näistä kumpikin heikentää maanpuolustuskykyä merkittävästi. Ikäluokkien supistuessa myös erittäin päteviä ja kyvykkäitä yksilöitä vaativimpiin sodan ajan tehtäviin on yhä vähemmän.

Mikäli Puolustusvoimien nykyisen tasoiset inhimilliset kyvykkyydet halutaan ylläpitää, kutsunnoissa ei voitaisi enää sivuuttaa noin kolmasosaa ikäluokasta, vaan heistä olisi saatava palveluskelpoisia tavalla tai toisella. Tämän lisäksi luvun 1 esittämän mukaisesti naisten asevelvollisuuden käyttöönotolla voidaan tilkitä väestökehityksen muodostamaa aukkoa ainakin vuosikymmenen ajan (kuvaaja 7).

Ikäluokkien kutistuminen pienentää myös sitä joukkoa, joka hakee ja kykenee toimimaan erikoisjoukoissa ja Maanpuolustuskorkeakoulussa. Näihin hakeutuvan joukon laadun heikkeneminen tulee pyrkiä estämään mainonnalla, työolosuhteiden parantamisella ja palkkatason kilpailukyvyyn ylläpitämisellä.

Inhimillisten resurssien määrän väheneminen ja laadun heikkeneminen aiheuttavat painetta taata Puolustusvoimien suorituskyyt nojautumalla yhä enemmän teknologiaan, laitteisiin ja järjestelmiin. Tämä taas lisäisi väistämättä taloudellisten panostusten tarvetta. Naton 3,5 % suorien puolustusmenojen tavoite antaa Puolustusvoimille historiallisen hyvän aseman sopeutua muutokseen.

Koulutus

Suomeen vuosien saatossa rakennetun, alueellisesti kattavan koulutusverkoston mielekkyyttä aletaan kyseenalaistaa yhä enemmän, kun opiskelijoiden määrä pienillä haja-asutusalueilla vähenee. Opiskelijoiden määrän lasku nostaa koulutuksen kustannuksia opiskelijaa kohti eli tekee kouluista tehottomampia. Vaihtoehtoiksi jäävät opiskelijahankinta ulkomailta, koulutusverkon supistaminen ja keskittäminen tai koulutuksen järjestäminen teknologian avulla paljon tehokkaammin siten, että oppilasta kohden tarvitaan huomattavasti vähemmän fyysisiä tiloja, laitteita, oppimismateriaaleja ja henkilötyötä.

Kolmannen asteen tutkinnon suorittamisen pitkäkestoisuus on myös tekijä, joka vähentää varhaisemman vanhemmuuden mielekkyyttä. Ensimmäisen lapsen hankintaa voidaan helposti lykätä, koska halutaan ensin varmistaa

oman tutkinnon suorittaminen loppuun ja työelämään pääseminen kiinni.

Kouluttautuminen olisi tarkoituksenmukaisempaa järjestää ajallisesti nykyistä hajautetummin noin parikymppisestä keski-ikään asti. Perustason, kuten esimerkiksi lukiotason luonnontieteiden hallinta ja opiskelutaitojen kehittäminen nuorena ovat hyvin tärkeitä. Tälle perustason osaamiselle pohjautuvat opinnot on kuitenkin mahdollista suorittaa myös selvästi vanhemmalla iällä. Tällöin opittujen asioiden merkitys on myös todennäköisemmin lähempänä käytännön toimintaa.

Syntyvyyden laskun myötä koulut, joihin ei riitä tarpeeksi opiskelijoita, on kustannussyistä suljettava. Kunnat, joissa koulun tai koulujen oppilasmäärät laskevat liian alas, on yhdistettävä, ja hallinnolliset päällekkäisyydet on purettava.

Syntyvyyden lasku ja väestön ikääntyminen alkavat näkyä yhä voimakkaammin 25–44-vuotiaiden korkeakoulutettujen määrässä Suomessa. Mikäli tämän ikäryhmän nykyisen tasoinen, noin 270 000 työllisen korkeakoulutetun tuottama työpanos halutaan korvata tekoälyavusteisella automaatiolla, automaation tulisi korvata vuoteen 2045 mennessä 50 000 korkeakoulutetun työpanos ja vuoteen 2070 mennessä 100 000 korkeakoulutetun työpanos. Vaihtoehtoisesti korkeakoulutusastetta tulisi nostaa sen nykyisestä tasostaan.

Mikäli tekoälyavusteiset ja perinteiset automaatiosovellukset pystyvät korvaamaan korkeakoulutettujen luoman työpanoksen, heidän määränsä väheneminen ei ole yhteiskunnallisesti tai talouden kannalta ongelmallista. Oleellista on taata näiden sovellusten hallinnalle ja kehittämiselle riittävä työvoima. Markkinatalous luo luontaisesti kysyntää tähän suuntaan ja vähentää muiden vähemmän tärkeiden tai helpommin korvattavien, korkeakoulutusta vaativien työtehtävien kysyntää.

Suomen talouden kannalta oleellista on osaavan ja yritteliään, markkinakysyntään vastaavan työvoiman saatavuus. Korkeakoulutettujen määrä on vain yksi tätä kuvaava mittari, ja se kertoo osaamistasosta vain vaillinaisesti. Syntyvyyden lasku ei siis välttämättä ole koulutuksen tai

osaamisen kannalta yhtä merkityksellinen kuin muualla yhteiskunnassa.

Talous, työnteke ja yrittäjyys

Nykyisen eläke- ja palvelutason säilyttäminen vaatisi merkittävää lisärahoitusta, sillä järjestelmän tulot eivät riitä kattamaan nykyisiä saati kasvavia menoja. Työnteon kustannusten nousu heikentäisi kannustimia työhön ja yrittäjyyteen sekä vähentäisi Suomen houkuttelevuutta kansainvälisten osaajien silmissä ja heikentäisi nuorten tulevaisuudenuskoa.

Suomen talous ei ole käytännössä kasvanut viimeisten 18 vuoden aikana. On selvää, että näiden vuosien aikana vallinneella talousympäristöllä ei saada kasvua aikaiseksi. Väestörakenteen ikääntyessä ja huoltosuhteen pahentuessa edellytykset kasvulle tulevat heikkenemään.

Yrityksen perustaminen sekä liiketoiminnan kehittäminen ja kasvattaminen vaativat usein merkittäviä uhrauksia, korkeita tavoitetasoja ja riskinottoa. Nämä ominaisuudet tai piirteet ovat luonnollisempia ja yleisempiä nuoremmilla ihmisillä. Jotta tuottavaa liiketoimintaa ja suomalaista pääomaa syntyisi lisää, pienenevältä ihmisjoukolta vaaditaan suhteellisesti aiempaa suurempaa yritteliäisyyttä.

Yritteliäisyyden luonteen lisäksi väestön ikääntyminen muuttaa myös Suomen sisämarkkinoiden kuluttajakäyttäytymistä. Uusien, kuluttajalle entuudestaan vieraiden tai tuntemattomien tuotteiden ja palveluiden kysyntä tulee todennäköisesti laskemaan, ja kauppojen ja palveluntarjoajien valikoimat kohdentuvat palvelemaan yhä vanhenevan väestön tarpeita ja toiveita. Tämä pakottaa osin kasvua tai uutta liiketoimintaa tavoittelevia yrityksiä suuntaamaan myyntiään yhä enemmän ulkomaille.

Suomen tulisi merkittävästi muuttaa talousympäristöään kasvua ja tuottavuuden kasvua tukevaksi. Tämä onnistuu vain luomalla hyvät kannustimet tuottavalle työlle, mielekäs liiketoiminta- ja asumisympäristö sekä kilpaillut ja dynaamiset markkinat, jotka sopeutuvat nopeasti teknologian ja maailmanmarkkinoiden murroksiin. Keinoja tähän ovat esimerkiksi työmarkkinasääntelyn purkaminen, laajoista

työehtosopimuksista luopuminen ja työn verotuksen merkittävä alentaminen etenkin ylempien tulodesiilien kohdalla. Yritystoimintaan ja elinkeinonharjoittamiseen liittyvää sääntelyä tulisi purkaa ja prosesseja nopeuttaa. Lupaprosesseissa tulisi ottaa käyttöön menettely, jossa luvan hakija saa käsittelyajan ja jossa hakemus myönnetään automaattisesti, mikäli asiaa ei ole ratkaistu määrättyyn aikaan mennessä.

Eläkejärjestelmä

Nykyinen eläkejärjestelmä kuormittaa merkittävästi palkansaajia ja yrittäjiä Suomessa. Palkansaajan työkustannuksista noin 25 % menee eläke- ja sosiaalimaksuihin, joista puolestaan noin 80 % menee suoraan nykyisille eläkeläisille (Tikanmäki ym. 2022).

Ikääntymisen edetessä saavutetaan väijäämättä kipupiste, jolloin rahastojen kasvu kääntyy varojen vähenemiseksi. Eläkevarojen ja maksujen riittävyyden ennustamisessa on monta huomioitavaa muuttujaa ja ennusteet ovat erittäin herkkiä eläkeiän pituudelle, eläkevarojen ja ansiotulojen reaaliselle kasvulle. Mikäli eläkevarallisuuden sijoitustuotoille ja ansiotason kehitykselle ennustetaan vain varovaista kasvua eläkevarallisuus alkaisi jo ehtymään.

Tällöin syntyy tilanne, jossa nykyisilläkin historiallisesti korkeilla eläkemaksuilla ja eläkerahastojen tuotoilla ei pystytä rahoittamaan eläkkeitä, vaan rahastoista maksetaan koko niiden pääomatuotto ja osa varoista ulos eläkkeensaajille. Tällöin korkoa korolle -ilmiö alkaa toimia käänteiseen suuntaan: kun eläkerahastojen varallisuus alkaa pienentyä, myös niiden kerryttämät pääomatuotot pienenevät, mikä lisää rahastojen varojen realisointia ja ulosmaksuja.

Ratkaisuna tähän olisi antaa sosialisoidun vakuutus pohjaisen eläkejärjestelmän kuihtua ajan saatossa pois ja muuttaa eläkejärjestelmä yksilökeskeisemmäksi tuleville sukupolville. Mitä aikaisemmin systeemitason muutos hyväksyttäisiin, sitä paremmin siirtyminen keskitetystä

eläkejärjestelmästä yksilöllisempään järjestelmään voitaisiin toteuttaa. Eläkejärjestelmää purettaessa nykyiset työelämässä olevat nuoret ja keski-ikäiset saisivat reilusti suhteessa takaisin maksamiaan eläkemaksuja, kun tulevat sukupolvet siirtyisivät yksilökeskeisempään malliin, jossa he itse vastaavat omista eläkkeistään asetettujen toimintarajoitteiden puitteissa.

Lähdeluettelo

Bolt, Jutta ja Jan Luiten van Zanden. 2024. "Maddison Style Estimates of the Evolution of the World Economy: A New 2023 Update." *Journal of Economic Surveys* 39 (2): 631–671.
<https://doi.org/10.1111/joes.12618>

Chinoy, Sahil, Nathan Nunn, Sandra Sequeira ja Stefanie Stantcheva. 2026. "Zero-Sum Thinking and the Roots of US Political Differences." *American Economic Review* 116 (3): 1052–1096.
<https://www.aeaweb.org/articles?id=10.1257/aer.20240692>

Costa-Font, Joan ja Cristina Vilaplana-Prieto. 2025. "The Hidden Value of Adult Informal Care in Europe." *Health Economics* 34 (4): 791–812. <https://doi.org/10.1002/hec.4928> (avoin täysteksti: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC11890091/>)

Couillard, Benjamin. 2025. "Build, Baby, Build: How Housing Shapes Fertility." Job market paper, 2.11.2025. Toronto: University of Toronto.
<https://drive.google.com/file/d/1BK6jNy9jqCXS0c7PYarkSqoFxFxJY2XCS/view> (avoin peili: <https://ti.org/pdfs/BuildBabyBuild.pdf>)

Damm, Anna Piil, Ahmad Hassani, Anil Kumar ja Juan Carlos Parra-Alvarez. 2025. "Medium-Run Impacts of Immigration on the Housing Market: Evidence from a Quasi-Experimental Shift-Share Instrument." *RFBerlin Discussion Paper* 78/25. <https://www.rfberlin.com/wp-content/uploads/2025/09/25078.pdf>

Danmarks Finansministerium. 2021. Økonomisk Analyse: Indvandreres nettobidrag til de offentlige finanser i 2018. Julkaistu 15.10.2021. Käyttää MENAPT-luokittelua (Middle East, North Africa, Pakistan, Turkey), joka on myös sanaston MENAPT-määritelmän lähde.
<https://fm.dk/udgivelser/2021/oktober/oekonomisk-analyse-indvandreres-nettobidrag-til-de-offentlige-finanser-i-2018/>

Ehrlich, Paul R. 1968. *The Population Bomb*. New York: Ballantine Books.

Elinkeinoelämän valtuuskunta (Metelinen, Sami). 2022. Valmiina puolustamaan. EVA Analyysi, 3.5.2022. Aineisto: EVAn Arvo- ja asennetutkimus, n = 2 074, kerätty 4.–15.3.2022. EVA Analyysi nro 109
<https://www.eva.fi/blog/2022/05/03/suomalaiset-eivat-kaihda-aseellista-maanpuolustusta/>

Eläketurvakeskus. 2017. "Eläkeuudistus 2017." <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elakeuudistukset/elakeuudistus-2017/>

Eläketurvakeskus. 2025. "Eläkeuudistus 2025." <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/elakeuudistukset/elakeuudistus-2025/>

Eläketurvakeskus. 2026. "Lähes puolet nuorista aikuisista säästää eläkeaikaa varten." <https://www.etk.fi/ajankohtaista/lahes-puolet-nuorista-aikuisista-saastaa-elakeaikaa-varten/>
Eläketurvakeskus. n.d. "Rahoitusperiaatteet." Luettu 8.9.2026. <https://www.etk.fi/suomen-elakejarjestelma/rahoitus-ja-sijoitustoiminta/rahoitusperiaatteet/>

Fernández-Villaverde, Jesús. 2024. "The Global Fertility Crisis Is Worse Than You Think." *The Spectator* (US edition), 14.8.2024. <https://spectator.com/article/the-global-fertility-crisis-is-worse-than-you-think/>

Gettler, Lee T., Thomas W. McDade, Alan B. Feranil ja Christopher W. Kuzawa. 2011. "Longitudinal Evidence That Fatherhood Decreases Testosterone in Human Males." *Proceedings of the National Academy of Sciences* 108 (39): 16194–16199. <https://doi.org/10.1073/pnas.1105403108>

Harjunen, Oskari, Mika Kortelainen ja Tuukka Saarimaa. 2018. "Best Education Money Can Buy? Capitalization of School Quality in Finland." *CESifo Economic Studies* 64 (2): 150–175. <https://doi.org/10.1093/cesifo/ix025>

Hatemi, Peter K. ym. 2014. "Genetic Influences on Political Ideologies: Twin Analyses of 19 Measures of Political Ideologies from Five Democracies and Genome-Wide Findings from Three Populations." *Behavior Genetics* 44 (3): 282–294. <https://doi.org/10.1007/s10519-014-9648-8>

Heino, Matti, Semjon Zaretckii, Jussi Nissinen, Venla Berg, Miika Mäki, Tuure Pelkonen, Lyman Stone ja Anna Rotkirch. 2026. *Vauvarahasto. Ylisukupolvisen rahaston perustelut ja rakenne*. Väestöliitto, Väestötutkimuslaitos. Työpaperi 12/2026.

Helsingin kaupunki / Kaupunkitieto. 2025. "Asuntojen hinnat." Päivittyvä sivu, luettu 14.8.2026. <https://kaupunkitieto.hel.fi/fi/asuminen/asuntomarkkinat/asuntojen-hinnat>

Helsingin Sanomat. 2022. "HS-gallup: Naisten asevelvollisuutta kannattaa noin kolmannes – hakijoita enemmän kuin koskaan." 22.1.2022 <https://www.hs.fi/kotimaa/art-2000008556314.html>

Helsingin Sanomat. 2025. "Täystyrmäys raportille, joka korostaa maahanmuuton hyötyjä." 18.11.2025. <https://www.hs.fi/politiikka/art-2000011623281.html>

Hu, Wangjie, Ziqian Hao, Pengyuan Du, Fabio Di Vincenzo, Giorgio Manzi, Jialong Cui, Yun-Xin Fu, Yi-Hsuan Pan ja Haipeng Li. 2023. "Genomic Inference of a Severe Human Bottleneck during the Early to Middle Pleistocene Transition." *Science* 381 (6661): 979–984. <https://doi.org/10.1126/science.abq7487>

Jones, Seth G. ja Riley McCabe. 2026. "Russian Blood and Treasure: The Ballooning Costs of Putin's War." CSIS Brief, 1.7.2026. Washington, DC: Center for Strategic & International Studies. <https://www.csis.org/analysis/russian-blood-and-treasure-ballooning-costs-putins-war>

Junge, Martin, Martin D. Munk ja Panu Poutvaara. 2014. "International Migration of Couples." IZA Discussion Paper No. 8352. <https://docs.iza.org/dp8352.pdf>

Kim, Seongeun, Michèle Tertilt ja Minchul Yum. 2024. "Status Externalities in Education and Low Birth Rates in Korea." *American Economic Review* 114 (6): 1576–1611. <https://doi.org/10.1257/aer.20220583>

Kleven, Henrik, Camille Landais ja Jakob Egholt Søgaaard. 2019. "Children and Gender Inequality: Evidence from Denmark." *American Economic Journal: Applied Economics* 11 (4): 181–209. <https://doi.org/10.1257/app.20180010>

Komp-Leukkunen, Kathrin ja Visa Rantanen. 2021/2023. "A Case of Intergenerational Conflict: The 2015 Finnish Citizens' Initiative on Pension Indexation." *Journal of Aging & Social Policy* 35 (1): 89–106. <https://doi.org/10.1080/08959420.2021.1935145>

Laine, Sofia ja Konsta Happonen (toim.). 2026. *Ihan paineissa. Nuorisobarometri 2025*. Nuorisotutkimusseuran julkaisu 255. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. <https://doi.org/10.57049/nts.1883>

Laub, John H. ja Robert J. Sampson. 2003. *Shared Beginnings, Divergent Lives: Delinquent Boys to Age 70*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Lee, Seung Hyeong ja Younggeun Yoo. 2025. "'Giving Up': The Impact of Decreasing Housing Affordability on Consumption, Work Effort, and Investment." SSRN Working Paper. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=5770722

Maahanmuuttovirasto. 2026. Maahanmuutto Suomeen 1/26. Sarjan hakemistosivu: <https://migri.fi/maahanmuuton-tilannekuva-suomessa>

Malthus, Thomas Robert. 1798. An Essay on the Principle of Population. London: J. Johnson.

Marie, Olivier ja Paolo Pinotti. 2024. "Immigration and Crime: An International Perspective." Journal of Economic Perspectives 38 (1): 181–200. <https://doi.org/10.1257/jep.38.1.181>

Meduza. 2025. "No Births, No Deaths, No Data: Russia Is Pulling Demographic Stats from Public View. What's the Kremlin Trying to Hide?" 14.7.2025. <https://meduza.io/en/feature/2025/07/14/no-births-no-deaths-no-data>

Moatsos, Michalis. 2021. "Global Extreme Poverty: Present and Past since 1820." Teoksessa OECD, How Was Life? Volume II: New Perspectives on Well-being and Global Inequality since 1820. Pariisi: OECD Publishing. <https://doi.org/10.1787/3d96efc5-en>. Aineiston käsittely: Our World in Data, <https://ourworldindata.org/grapher/share-of-population-living-in-extreme-poverty>

Myrskylä, Pekka ja Sakari Kainulainen. 2025. Maahan muuttaneet Suomessa. Hyvinvointivaltion uhka vai ainoa mahdollisuus? Diak Puheenvuoro 53. Helsinki: Diakonia-ammattikorkeakoulu, 50 s. Julkaistu 4.11.2025. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-493-456-5>

OECD. 2025. "Fertility Rates." OECD Data. Päivittyvä indikaattorisivu, luettu 14.8.2026. <https://www.oecd.org/en/data/indicators/fertility-rates.html>

OP Media. 2025. "Miksi ensiasunnon ostajien keski-ikä jatkaa nousuaan?" <https://www.op-media.fi/asunnon-osto/ensiasunto-on-yha-hyva-sijoitus/>

Pew Research Center. 2025. 5 Facts about How the World's Population Is Expected to Change by 2100. Julkaistu 9.7.2025. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2025/07/09/5-facts-about-how-the-worlds-population-is-expected-to-change-by-2100/>

Puolustusministeriö. 2025. "Reserviläisikä nousee 65 ikävuoteen vuoden 2026 alusta lähtien." <https://valtioneuvosto.fi/-/236553176/reservilaisika-nousee-65-ikavuoteen-vuoden-2026-alusta-lahtien>

Puolustusvoimat. 2026. "Naisten vapaaehtoiseen asepalvelukseen haki 1 360 naista." Tiedote 21.1.2026. Haku päättyi 15.1.2026. <https://puolustusvoimat.fi/-/1950813/1360-naista-haki-vapaaehtoiseen-asepalvelukseen>

Ryan, Mick. 2025. Seven Contemporary Insights on the State of the Ukraine War. CSIS Report, 17.11.2025. Washington, DC: Center for Strategic & International Studies. <https://www.csis.org/analysis/seven-contemporary-insights-state-ukraine-war>

Samodova, Anna. 2025. "A Critical Analysis of Russia's Maternity Capital Program: Demographic Intentions vs. Socioeconomic Realities." Social Policy in Demand: A Working Paper Series 2025/01. Sankt Augustin: Hochschule Bonn-Rhein-Sieg. <https://doi.org/10.18418/978-3-96043-118-3>

Sköld, Peter. 2004. "The Birth of Population Statistics in Sweden." The History of the Family 9 (1): 5–21. <https://doi.org/10.1016/j.hisfam.2001.10.001>

Sobotka, Tomáš, Anna Matysiak ja Zuzanna Brzozowska. 2019. Policy Responses to Low Fertility: How Effective Are They? UNFPA Technical Division Working Paper No. 1. New York: UNFPA.
<https://www.unfpa.org/publications/policy-responses-low-fertility-how-effective-are-they>

Sorsa, Tiia, Noora Lehtonen ja Anna Rotkirch. 2023. Kuka haluaa lapsia 2020-luvulla? Perhebarometri 2022. Helsinki: Väestöliitto, Väestöntutkimuslaitos, s. 37. <https://www.vaestoliitto.fi/verkkojulkaisut/kuka-haluaa-lapsia-2020-luvulla/>

Tepe, Markus ja Pieter Vanhuysse. 2009. "Are Aging OECD Welfare States on the Path to Gerontocracy? Evidence from 18 Democracies, 1980–2002." *Journal of Public Policy* 29 (1): 1–28.
<https://doi.org/10.1017/S0143814X0900097X>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). 2022. "Synnyttäjien keski-ikä nousee yhä – neljännes synnyttäjistä yli 35-vuotiaita." STT Info, 28.11.2022. <https://www.sttinfo.fi/tiedote/69958661/synnyttajien-keski-ika-nousee-yha-neljannes-synnyttajista-yli-35-vuotiaita?publisherId=69817778>

Tikanmäki, Heikki, Kaarlo Reipas, Sampo Lappo, Ville Merilä, Tuija Nopola ja Mikko Sankala. 2022. Lakisääteiset eläkkeet – pitkän aikavälin laskelmat 2022. Eläketurvakeskuksen raportteja 05/2022.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-951-691-351-6>

Tilastokeskus. 2024a. "Äänenkäyttötieto: äänestysaktiivisuus iän ja sukupuolen mukaan (europarlamenttivaalit 2024)." StatFin-tietokanta, taulukko 14h9.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__euva/statfin_euva_pxt_14h9.px/

Tilastokeskus. 2024b. "Äänenkäyttötieto: äänestysaktiivisuus iän ja sukupuolen mukaan (eduskuntavaalit)." StatFin-tietokanta, taulukko 13ys.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__evaa/statfin_evaa_pxt_13ys.px/

Tilastokeskus. 2025a. "Maahanmuuttajat ja kotoutuminen." Päivittyvä teemasivu, luettu 14.8.2026.
<https://stat.fi/fi/tilastot/tietoa-teemoittain/maahanmuuttajat-ja-kotoutuminen>

Tilastokeskus. 2025b. "Kokonaishedelmällisyysluku, 1776–2025." StatFin-tietokanta, taulukko 12dt.
https://pxdata.stat.fi/PxWeb/pxweb/fi/StatFin/StatFin__synt/statfin_synt_pxt_12dt.px/

Tilastokeskus. 2025c. "Äidit tilastoissa." Päivittyvä sivu, luettu 14.8.2026. <https://stat.fi/fi/tietoa-meista/ajankohtaista/aidit-tilastoissa>

Tilastokeskus. 2026a. "Väestörakenne." Vuoden 2025 tiedot. Luettu 8.9.2026.
<https://stat.fi/fi/tilasto/vaerak>

Tilastokeskus. 2026b. "Kansantalous." Suomi lukuina. Päivittyvä sivu, luettu 14.8.2026.
<https://stat.fi/fi/tilastot/tietoa-teemoittain/suomi-lukuina/kansantalous>

Uusi Suomi. 2025. "Suomella on ongelma: Asepalveluksen suorittaa enää 62 % nuorista miehistä – Tämä grafiikka kertoo isosta muutoksesta." 27.2.2025. <https://www.uusisuomi.fi/uutiset/a/f4826893-7172-4152-8aed-068908fc5825>

van Wijk, Daniël ja Peteke Feijten. 2025. "Rising House Prices, Falling Fertility? How Rising House Prices Widen Fertility Differences between Tenure Groups." *European Journal of Population* 41 (1): 33.
<https://doi.org/10.1007/s10680-025-09754-6>

- Vignoli, Daniele, Alessandra Minello, Giacomo Bazzani, Camilla Matera ja Chiara Rapallini. 2022. "Narratives of the Future Affect Fertility: Evidence from a Laboratory Experiment." *European Journal of Population* 38 (1): 93–124. <https://doi.org/10.1007/s10680-021-09602-3>
- Vlandas, Tim. 2023. "From Gerontocracy to Gerontonomia: The Politics of Economic Stagnation in Ageing Democracies." *The Political Quarterly* 94 (3): 452–461. <https://doi.org/10.1111/1467-923X.13301>
- Vollset, Stein Emil, Emily Goren, Chun-Wei Yuan, Jackie Cao, Amanda E. Smith, Thomas Hsiao, Catherine Bisignano ym. 2020. "Fertility, Mortality, Migration, and Population Scenarios for 195 Countries and Territories from 2017 to 2100: A Forecasting Analysis for the Global Burden of Disease Study." *The Lancet* 396 (10258): 1285–1306. [https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(20\)30677-2](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(20)30677-2)
- Walker, Shaun. 2020. "Baby Bonuses Fit the Nationalist Agenda, but Do They Work?" *The Guardian*, 4.3.2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/mar/04/baby-bonuses-fit-the-nationalist-agenda-but-do-they-work>
- WHO/UNICEF Joint Monitoring Programme for Water Supply, Sanitation and Hygiene (JMP). 2025. *Estimates for Drinking Water, Sanitation and Hygiene Services by Country (2000–2024)*. Geneve ja New York: WHO ja UNICEF. <https://washdata.org/data>. Aineiston käsittely: Our World in Data, <https://ourworldindata.org/grapher/proportion-using-safely-managed-drinking-water>
- Wood, Robert G., Brian Goesling ja Sarah Avellar. 2007. *The Effects of Marriage on Health: A Synthesis of Recent Research. Evidence Review*. Washington, DC: U.S. Department of Health and Human Services. <https://aspe.hhs.gov/sites/default/files/private/pdf/75106/report.pdf>
- World Peace Foundation. 2025. *Historic Famines Dataset*. Medford, MA: World Peace Foundation, Tufts University. <https://worldpeacefoundation.org>. Aineiston käsittely: Our World in Data, <https://ourworldindata.org/grapher/deaths-from-famines-by-decade>
- Yhdistyneet kansakunnat. 1999. *The World at Six Billion*. New York: Department of Economic and Social Affairs, Population Division. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/files/documents/2020/Jan/un_1999_6billion.pdf
- Yhdistyneet kansakunnat. 2024. *World Population Prospects 2024*. New York: Department of Economic and Social Affairs, Population Division. <https://population.un.org/wpp/>
- Yle. 2023. "Danske Bank: Opintotuen lainapainotteisuus lisää opiskelijoiden taloudellista eriarvoisuutta." <https://yle.fi/a/74-20050877>
- Yle. 2025. "Puolustusvoimain komentaja asevelvollisuudesta ikäluokkien pienentyessä: 'Mistä muualta se otetaan kuin naisista?'" 6.12.2025. <https://yle.fi/a/74-20197945>

Olea Think

Olea Think on nuorten asiantuntijoiden ja yhteiskunnallisten vaikuttajien poliittisesti sitoutumaton sekä voittoa tavoittelematon ajatushautomo.

Edistämme taloudellista, ekologista ja sosiaalista kestävyyttä markkinatalouden viitekehyksessä ja uskomme sivistykseen, tieteeseen, yksilönvapauteen sekä vastuunkantoon niin yhteisöstä kuin ympäristöstäkin. Toimintamme perustuu projekteihin, julkaisuihin ja tilaisuuksiin, joiden kautta rakennamme parempaa tulevaisuutta.

